

Міністерство освіти і науки України
Одеський національний технологічний університет
Кафедра цифрових технологій фінансових операцій

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: *«Облік і контроль запасів у ТОВ «ЕЛІТВИНПРОМ»*

Здобувачки Чебанової Т.Р.
4 курсу 431 групи

Керівник доц. Євтушевська О.О.

Кваліфікаційна робота допускається до захисту

Рішення кафедри від ”14“ червня 2023 р., протокол №18.

Завідувачка кафедри цифрових технологій фінансових операцій

_____ проф. Ткачук Г.О.

Одеса – 2023 рік

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економіки бізнесу і контролю

Кафедра цифрових технологій фінансових операцій

Ступінь вищої освіти “бакалавр”

Спеціальність 071 “Облік і оподаткування”

Освітня програма “Облік і аудит”

ЗАТВЕРДЖУЮ

**Зав. кафедри
цифрових технологій
фінансових операцій**

“___” _____ 2023 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧКИ

Чебановій Тетяні Романівні

1. Тема роботи: ***«Облік і контроль запасів у ТОВ «ЕЛІТВИНПРОМ»***
Затверджена наказом ОНТУ від 07 квітня 2023 р. наказ № 139-03
2. Термін здачі здобувачем закінченої роботи ***14 червня 2023 р.***
3. Вихідні дані до роботи: ***Звітні дані про діяльність підприємства за 2019-2020р.р.***
4. Перелік питань, які потрібно розробити: ***Теоретичні основи обліку і контролю об'єкту дослідження. Техніко-економічна характеристика діяльності підприємства за 2019-2020 роки. Особливості організація бухгалтерського обліку на підприємстві та практичні аспекти обліку і контролю об'єкту дослідження на ньому. Висновки та пропозиції.***
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) –

6. Консультанти по роботі, із зазначенням розділів роботи, що стосуються їх:

Розділ	Консультант (вчене звання, П.І. п-Б)	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

7. Дата видачі завдання 15 лютого 2023 р.

Керівник _____ доц. Євтушевська О.О.

Завдання прийняв до виконання _____ Чебанова Т.Р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1. Розробка теоретичного розділу кваліфікаційної роботи	15.02.23 - 20.04.23	
2. Техніко-економічна характеристика діяльності підприємства	21.04.23 - 15.05.23	
3. Особливості організації бухгалтерського обліку на підприємстві та практичні аспекти обліку і контролю за напрямом кваліфікаційної роботи на ньому	16.05.23 - 05.06.23	
4. Оформлення кваліфікаційної роботи	06.06.23 - 13.06.23	

Здобувач-дипломник _____ Чебанова Т.Р.

Керівник роботи _____ доц. Євтушевська О.О.

Несу відповідальність за ідентичність електронного та друкованого варіантів кваліфікаційної роботи, даю згоду на обробку персональних даних та не заперечую проти розміщення кваліфікаційної роботи на офіційних web-ресурсах ОНТУ.

Підтверджую, що в кваліфікаційній роботі відсутні порушення норм академічної доброчесності.

Здобувач-дипломник Чебанова Т.Р. _____

АНОТАЦІЯ

кваліфікаційної роботи на тему: *«Облік і контроль запасів у ТОВ «ЕЛІТВИНПРОМ»».*

Тема обліку та контролю запасів на підприємстві є актуальною, бо запаси займають значну частину в бухгалтерському фінансовому та управлінському обліку. Проведення обліку призводить до зменшення витрат та собівартості продукції, що в свою чергу підвищує рентабельність, фінансове та матеріальне становище підприємства. Облік дозволить доцільно використати запаси, щоб у разі надлишку ефективно застосувати у виробництві, та отримати більших прибутків.

Кваліфікаційна робота складається з трьох розділів. До першого розділу входять такі підпункти: економічна сутність, склад і характеристика запасів підприємств, їх класифікація та оцінка; методологія бухгалтерського фінансового обліку запасів за національними стандартами; внутрішньогосподарський контроль збереження та руху запасів на підприємстві. До другий розділ складається з: техніко-економічна характеристика підприємства; економічний аналіз складу, руху та ефективності використання запасів; аналіз фінансових результатів діяльності; аналіз фінансового стану. В третьому розділі: організація бухгалтерського обліку на підприємстві; організація на підприємстві обліку операцій з обліку запасів; напрями удосконалення організації бухгалтерського обліку запасів у ТОВ «Елітвинпром».

Підприємству ТОВ «Елітвинпром», запропоновано автоматизувати облік, для цього потрібно підприємству перейти на використання сучасної програми «BAS Бухгалтерія», яка дозволяє проводити облік на декількох напрямках виробництва, що значно спростить процес обліку на підприємстві.

Кваліфікаційна робота містить:

текстової частини – 78 стор.

таблиць – 22

рисуноків – 3

Зміст

	Стор.
Вступ	6
1. Економічна сутність обліку запасів	9
1.1. Економічна сутність, склад і характеристика запасів підприємств, їх класифікація та оцінка	9
1.2. Методологія бухгалтерського фінансового обліку запасів за національними стандартами	16
1.3. Внутрішньогосподарський контроль збереження та руху запасів на підприємстві	36
Висновки до першого розділу	37
2. Фінансово-економічний аналіз діяльності ТОВ «Елітвинпром» та використання запасів на ньому	40
2.1. Техніко-економічна характеристика підприємства	40
2.2. Економічний аналіз складу, руху та ефективності використання запасів	45
2.3. Аналіз фінансових результатів діяльності	46
2.4. Аналіз фінансового стану	52
Висновки до другого розділу	64
3. Організація бухгалтерського обліку запасів у ТОВ «Елітвинпром»	66
3.1. Організація бухгалтерського обліку на підприємстві	66
3.2. Організація на підприємстві обліку операцій з обліку запасів	69
3.3. Напрями удосконалення організації бухгалтерського обліку запасів у ТОВ «Елітвинпром»	72
Висновки до третього розділу	74
Висновки та пропозиції	76
Список використаних джерел	79
Додатки	

ВСТУП

Запаси відіграють важливу роль у виробництві, адже виступають елементом виготовлення продукції. Без використання виробничих запасів, неможливий і сам процес виробництва, та подальший розвиток підприємства. Велику частину обліку на підприємстві займають запаси.

Актуальність теми. Облік запасів на виробництві завжди є актуальним, бо раціональне використання запасів призводить до зменшення витрат та собівартості продукції, що в свою чергу підвищує рентабельність, фінансове та матеріальне становище підприємства. Якщо облік ведеться за загально прийнятими вимогами, то інформація про отриманий прибуток буде правильно прораховано. Аналіз запасів, допомагає більш правильно використовувати матеріальні ресурси, також використати запаси, про які можна знайти під час проведення аналізу, та використати їх для збільшення виробництва продукції за рахунок зменшення матеріальних витрат на одну одиницю продукції.

Здобувачка	Чебанова Т.Р.			КРБ.ЦТФО.139-03.1.6		
				Текстова частина	Стад	Стор.
					6	78
Керівник	Євтушевська О.О.			ОНТУ		
Зав.каф.	Ткачук Г.О.					

Дослідженням обліку та контролю запасів займались багато вітчизняних та зарубіжних науковців, серед яких: Бутинець. Ф.Ф., Данилов Г.М., Ткаченко Н.М., та інших. Кожен науковець має свою точку зору, тому виникають дискусії в процесі вивченні обліку та контролю запасів. Тим самим проблематика даної теми є досі актуальною.

Мета і завдання дослідження. Метою даної кваліфікаційної роботи є дослідження обліку та контролю запасів на підприємстві та ефективність їхнього застосування, та надання пропозицій для покращення обліку на підприємстві.

Для виконання даної мети, використовують такі завдання:

- дослідити економічну сутність, склад і характеристику запасів підприємства, їх класифікацію та оцінку;
- розглянути методологію бухгалтерського фінансового обліку запасів за національними стандартами;
- ознайомитись з внутрішньогосподарським контролем збереження та руху запасів на підприємстві;
- дослідити техніко-економічну характеристику підприємства;
- обґрунтувати економічний аналіз складу, руху та ефективності використання запасів;
- виконати аналіз фінансових результатів діяльності;
- провести аналіз фінансового стану;
- описати про організацію бухгалтерського обліку на підприємстві;
- дослідити як відбувається організація з обліку запасів на підприємстві;
- запропонувати напрями удосконалення організації бухгалтерського обліку запасів.

Об'єктом дослідження є процес обліку і контролю запасів на підприємстві.

Предметом дослідженням є організація та методика обліку, аналізу та контролю запасів на підприємстві ТОВ «Елітвинпром».

Методи дослідження. В даній роботі використано структурний та порівняльний аналіз (порівняння даних с попередніми роками), системний підхід (дослідження об'єкта, як єдиного цілого), методи індукції та дедукції

(визначення загальних тенденцій розвитку системи обліку та контролю виробничих запасів), метод спостереження (оцінка стану контролю виробничих запасів), розрахунково-аналітичний та графічний методи для побудови таблиць, проведення розрахунків і наочного відображення результатів дослідження; методи систематизації, гіпотези та припущення (формування власної думки та внесення рекомендацій).

Практичне значення одержаних результатів. За допомогою одержаних результатів, підприємство може дізнатися про ефективність його роботи, як доцільно використати робочу силу. Також провести аналіз на підприємстві, в ході якого може знайти не залучені запаси, та використати на виробництві, і отримати ще більший прибуток, за рахунок якого можна закупити більше сировини для подальшого виробництва і отримання ще більшого прибутку.

Інформаційно-нормативною базою є: закони України, кодекси, національні стандарти бухгалтерського обліку, накази затверджені Міністерством Фінансів, підручники, монографії, фінансова звітність підприємства.

Апробація результатів роботи. Основні теоретичні та практичні результати дослідження доповідалися та отримали позитивну оцінку на науковій конференції здобувачів вищої освіти 28-30 березня 2023 року, на V Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Актуальні аспекти соціально-економічного розвитку України: погляд молоді» 30 – 31 травня 2023 р.

Публікації. Результати дослідження опубліковано у Збірнику тез доповідей наукової конференції здобувачів вищої освіти 28-30 березня 2023 року, у Збірнику тез доповідей V Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Актуальні аспекти соціально-економічного розвитку України: погляд молоді» 30-31 травня 2023 р. загальним обсягом 0,3 друк. арк.

Загальна структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Основний зміст кваліфікаційної роботи становить 78 стор., містить 22 таблиці, 3 рисунки, список використаних джерел з 40 найменувань.

1. Економічна сутність обліку запасів

1.1. Економічна сутність, склад і характеристика запасів підприємств, їх класифікація та оцінка

Запаси виступають важливою складовою для забезпечення матеріальними ресурсами для виробництва, (у вигляді виробничих запасів) та для забезпечення потреб споживачів, тобто запаси готової продукції. Запаси відіграють важливу роль у ефективній діяльності підприємства, є складовою частиною активів підприємства, та впливають на фінансовий результат господарської діяльності, бо займають велику частину в собівартості витрат підприємства.

Термін «запаси» за Національним положенням (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», має декілька трактувань, а саме, це активи, які:

- утримуються для подальшого продажу (розподілу, передачі) за умов звичайної господарської діяльності;
- перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва;
- утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством. [6].

Вітчизняні автори, а саме: Живко З.Б., Данилов Г.М., Піча Ю.В. Вважають запаси активами, які зберігаються для продажу за умов звичайної господарської діяльності, або перебувають у процесі виробництва для такого продажу, що утримуються для перепродажу в майбутньому у звичайних умовах діяльності, перебувають у виробничому процесі для продажу, а також утримуються для споживання. Це трактування найбільше схоже с загально прийнятим терміном, який зазначений в П(С)БО 9 «Запаси». [6].

Згідно з П (С) БО 9 до складу запасів включають:

- сировину, основні й допоміжні матеріали, комплектуючі вироби та інші матеріальні цінності, що призначені для виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг, розподілу, передачі, обслуговування виробництва й адміністративних потреб;

- незавершене виробництво у вигляді не закінчених обробкою і складанням деталей, вузлів, виробів та незакінчених технологічних процесів. Незавершене виробництво на підприємствах, що виконують роботи та надають послуги, складається з витрат на виконання незакінчених робіт (послуг), щодо яких підприємством ще не визнано доходу;

- готову продукцію, що виготовлена на підприємстві, призначена для продажу і відповідає технічним та якісним характеристикам, передбаченим договором або іншим нормативно-правовим актом;

- товари у вигляді матеріальних цінностей, що придбані (отримані) та утримуються підприємством з метою подальшого продажу;

- малоцінні та швидкозношувані предмети, що використовуються протягом не більше одного року або нормального операційного циклу, якщо він більше одного року;

- поточні біологічні активи, якщо вони оцінюються Національним положенням (стандартом), а також сільськогосподарська продукція і продукція лісового господарства після її первісного визнання.

Одиницею бухгалтерського обліку запасів є їх найменування або однорідна група (вид). [6].

За Планом рахунків запаси класифікують у другому класі, який називається «Запаси», до його складу входять рахунки, які ще поділяються на субрахунки, призначені для узагальнення інформації про наявність і рух належних підприємству готової продукції, товарів, предметів праці, що призначені для обробки, переробки, використання у виробництві і для господарських потреб, а також засобів праці, які підприємство включає до складу малоцінних та швидкозношувальних предметів. [13].

Виробничі запаси (рахунок 20)- це сировина й матеріали, покупні напівфабрикати і комплектуючі вироби, паливо, тара і тарні матеріали, будівельні матеріали, матеріали, передані у переробку, запасні частини, матеріали сільськогосподарського призначення та інші матеріали. Виробничі запаси, будучи предметами праці, забезпечують разом із засобами праці (ОЗ, іншими

необоротними матеріальними активами) і робочою силою виробничий процес підприємства, в якому вони використовуються однократно.

Сировина й матеріали (субрахунок 201)- це первісний продукт, що не піддавався первинній обробці. Під сировиною, як правило, розуміють продукцію сільського господарства і видобувних галузей промисловості, а під матеріалами - продукцію обробних галузей.

Отже, сировина - це оборотні ресурси, видобуті, вирощені власними силами або придбані на стороні, що не пройшли на момент придбання ніякої стадії промислової обробки і призначені для використання у власному виробництві як необхідний компонент майбутнього продукту цього виробництва. [22].

Матеріали - оборотні ресурси, придбані на стороні, які призначені для використання у власному виробництві як необхідний компонент майбутнього продукту цього виробництва або для обслуговування технологічного процесу чи управління.

Купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби (субрахунок 202) - предмети праці, що пройшли обробку в одному чи кількох цехах підприємства, але підлягають подальшій обробці наданому підприємстві або поза ним. Купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби - це придбані на стороні оборотні матеріальні активи, призначені для використання у власному виробництві як матеріальна основа або необхідне доповнення до матеріальної складової майбутнього продукту виробництва. На відміну від матеріалів, що можуть придбаватися як для виготовлення продукції, так і для обслуговування виробництва, управління ним, напівфабрикати та комплектуючі вироби призначені виключно для виготовлення продукції і більше ніде не можуть використовуватися.

Паливо (субрахунок 203) - загальне поняття, яким позначаються матеріали, що використовуються як джерело енергії. Паливо як вид виробничих запасів використовується для технологічних цілей як рухова енергія або на господарські потреби (дрова, кам'яне вугілля, нафтопродукти, мастильні матеріали). При цьому не має ніякого значення вид палива.

Тара й тарні матеріали (субрахунок 204) складають предмети, що використовуються для упаковки, транспортування, зберігання різних матеріалів, крім тари, яка використовується як господарський інвентар, а також матеріали й деталі, які використовують для виготовлення тари та її ремонту (деталі для збирання ящиків, бочкова клепка тощо).

Будівельні матеріали (субрахунок 205)- це будівельні матеріали, конструкції і деталі, обладнання і комплектуючі вироби, які належать до монтажу, та інші матеріальні цінності, необхідні для виконання БМР, виготовлення будівельних деталей і конструкцій підприємств-забудовників.

Матеріали, передані в переробку (субрахунок 206)- матеріали, що передані в переробку на сторону, та які надалі включаються до складу собівартості отриманих з них виробів. Витрати на переробку матеріалів, які оплачуються стороннім організаціям, відображаються безпосередньо за дебетом рахунків, на яких ведеться облік виробів, що отримані з переробки. Аналітичний облік матеріалів, що передані в переробку, ведеться в розрізі, що забезпечує інформацію про підприємства переробники і контроль за операціями з переробки та відповідними витратами.

Запасні частини (субрахунок 207)- оборотні матеріальні активи, які використовуються для проведення ремонту, реконструкції, модернізації обладнання і машин (у тому числі транспортних засобів), а також автомобільні шини у запасі та обороті. У цій підгрупі також враховуються запасні частини, які придбаваються для організації сервісу передпродажної підготовки і гарантійного ремонту таких засобів.

Матеріали сільськогосподарського призначення (субрахунок 208)- це виробничі запаси сільськогосподарського підприємства чи підприємства, яке займається вирощуванням продукції сільськогосподарського призначення в межах своєї звичайної діяльності.

Інші матеріали (субрахунок 209)- це мастильні та обтиральні матеріали, вибухові речовини та інші матеріали, не пов'язані безпосередньо з виробничим процесом, бланки суворого обліку (за вартістю придбання), відходи виробництва,

невиправний брак, матеріальні цінності, отримані від ліквідації ОЗ, які не можуть бути використані як матеріали, металобрухт, утиль, зношені шини тощо.

Поточні біологічні активи (рахунок 21)- біологічні активи, здатні давати сільськогосподарську продукцію та/або додаткові біологічні активи, приносити в інший спосіб економічні вигоди протягом періоду, що не перевищує 12 місяців, а також тварини на вирощуванні та відгодівлі.

Малоцінні та швидкозношувані предмети (рахунок 22)- це інвентар, інструменти, господарське приладдя, що, як і запасні частини, слід розглядати не як предмети, а як засоби праці. Це визначає особливості не лише організації їх обліку в процесі заготовляння і постановки на баланс, але й погашення первісної вартості.

Отже, МШП це недорогі матеріальні запаси, що використовуються у господарському обороті як засоби праці протягом тривалого часу, але не більше одного року або операційного циклу, якщо цей цикл перевищує річний строк.

Виробництво (рахунок 23)- це частина виробничих запасів, які внаслідок часткової обробки (переробки, комплектації) перейшли в іншу якість (набули нову вартість), але на цей час ще не зараховані до складу готової продукції і перебувають у стадії незавершеного виробництва, напівфабрикату або виробничого браку (виправного).

Виробничий брак (рахунок 24)- вироби і напівфабрикати, які за своєю якістю не відповідають встановленим стандартам, технічним умовам, договорам, отже, у такому вигляді не можуть бути реалізовані за призначенням.

Готова продукція (рахунок 26)- це продукція, обробка якої закінчена і пройшла випробування, прийняття, укомплектовану відповідно до умов договорів із замовниками і така, що відповідає технічним умовам і стандартам.

Продукція сільськогосподарського виробництва (рахунок 27)- сирий продукт тваринного або рослинного походження, що пройшов стадію первісної промислової обробки (переробки), вирощений для реалізації на сторону або для використання на потреби власного виробництва.

Товари (рахунок 28)- це будь-які види матеріалів, продуктів, які спеціально придбані для продажу без додаткової переробки або з мінімальною обробкою. [38].

Класифікацію запасів та їх характеристику наведено в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1. - Класифікація запасів та їх характеристика

Кваліфікаційні групи запасів	Вид запасів	Характеристика
1	2	3
За призначенням та причинами утворення	Постійні	Частина виробничих і товарних запасів, що забезпечують безперервність виробничого процесу між двома черговими поставками
	Сезонні	Запаси, що утворюються при сезонному виробництві продукції чи при сезонному транспортуванні
За місцем знаходження	Складські	Запаси, що знаходяться на складах підприємства
	У виробництві	Запаси, що знаходяться в процесі обробки
	В дорозі	Продукція, що відвантажена споживачу і ще ним не отримана, знаходиться в дорозі
За рівнем наявності на підприємстві	Нормативні	Запаси, що відповідають запланованому обсягу запасів, необхідному для забезпечення безперервної роботи підприємства
	Понаднормові	Запаси, що перевищують їх нормативну кількість
За наявністю на початок і кінець звітного періоду	Початкові	Величина запасів на початок звітного періоду
	Кінцеві	Величина запасів на кінець звітного періоду
Відносно балансу	Балансові	Запаси, що є власністю підприємства і відображаються в балансі
	Позабалансові	Запаси, що не належать підприємству і знаходяться у нього через певні обставини
За ступенем ліквідності	Ліквідні	Виробничі та товарні запаси, що легко перетворюються на грошові кошти у короткий термін і без значних втрат первісної вартості таких запасів
	Неліквідні	Виробничі та товарні запаси, які неможливо легко перетворити на грошові кошти у короткий термін і без значних втрат первісної вартості таких запасів
За походженням	Первинні	Запаси, що надійшли на підприємство від інших підприємств і не підлягали обробці на даному підприємстві
	Вторинні	Матеріали та вироби, що після первинного використання можуть застосовуватися вдруге у виробництві
За обсягом	Вільні	Запаси, що знаходяться у надлишку на підприємстві
	Обмежені	Запаси, що знаходяться в обмеженій кількості на підприємстві

Кваліфікаційні групи запасів	Вид запасів	Характеристика
За сферою використання	У сфері виробництва	Запаси, що знаходяться в процесі виробництва (виробничі запаси, незавершене виробництво)
	У сфері обсягу	Запаси, що знаходяться у сфері обігу (готова продукція, товари)
	У невиробничій сфері	Запаси, що не використовуються у виробництві
За складом і структурою	Запаси виробничі (предмети і засоби праці)	Запаси сировини, основних та допоміжних матеріалів, напівфабрикатів власного виробництва, купівельних напівфабрикатів, комплектуючих виробів, палива, запчастин, тари і тарних матеріалів, МШП
	Запаси незавершеного виробництва (предмети праці)	Частина продукції, що не пройшла всіх стадій обробки та не прийнята відділом технічного контролю (ВТК)
	Запаси готової продукції (продукти праці)	Продукція закінчена виробництвом, що прийнята ВТК і знаходиться на складі
	Запаси товарні (продукти праці)	Товари, що знаходяться у сфері обігу, а також продукція, що знаходиться в дорозі

Оцінка вибуття запасів у разі відпуску матеріалів у виробництво, продажу або іншому вибутті здійснюється по одному з таких методів:

- 1) ідентифікованої собівартості одиниці запасів;
- 2) середньозваженої собівартості;
- 3) собівартості перших за часом надходження запасів (ФІФО);
- 4) нормативних затрат;
- 5) ціни продажу. [6].

Для всіх одиниць бухгалтерського обліку запасів, які мають однакове призначення і однакові умови використання, застосовується тільки один із зазначених методів. [6].

Метод оцінки запасів за ідентифікованою собівартістю застосовують для оцінки вибуття запасів, придбаних з метою їх реалізації на спеціальне замовлення, і запасів, які не замінюють один одного.

Метод середньозваженої собівартості застосовується окремо для кожної сукупності відображених в обліку запасів, однакових за призначенням і споживчими характеристиками. Середньозважена собівартість одиниці запасів,

що вибуває, визначається діленням сумарної вартості залишку запасів на початок звітнього місяця і вартості одержаних у звітному місяці запасів на сумарну кількість запасів на початок звітнього місяця і одержаних у звітному місяці запасів.

Метод ФІФО (першими відпускаються запаси, що надійшли раніше) базується на хронології надходження, тобто на припущенні, що одиниці запасів, які були придбані першими, продаються чи використовуються першими, що запобігає їх псуванню, а також, що грошова одиниця є стабільною. Одиниці, які залишаються в запасах на кінець періоду, оцінюються за цінами останніх надходжень товарів.

Оцінка запасів методом ФІФО потребує організації аналітичного обліку не тільки за видами матеріальних активів, але й за партіями постачання, якщо закупівельні ціни на них змінюються.

Оцінка за нормативними затратами полягає у застосуванні норм витрат на одиницю продукції, які встановлені підприємством з урахуванням рівнів використання запасів, праці, виробничих потужностей та діючих цін. Для забезпечення максимального наближення нормативних затрат до фактичних норми витрат і ціни повинні регулярно у нормативній базі перевірятися і переглядатися.

Метод оцінки за цінами продажу застосовується підприємствами роздрібною торгівлі з використанням середнього відсотку торгової націнки на товари. Цей метод оцінки застосовують підприємства, які мають значну номенклатуру товарів, що змінюється, з приблизно однаковим рівнем торгової націнки.

Отже, незважаючи на те, що визнання та оцінка виробничих запасів налічує безліч методів, підприємство обирає для себе найпростіший, який би легко можна було поєднати з нашим законодавством. [37].

1.2. Методологія бухгалтерського фінансового обліку запасів за національними стандартами

Основними задачами обліку запасів є:

- облік надходження матеріальних цінностей на склад;
- облік руху матеріальних цінностей на складі;

- облік нестач та надлишків матеріальних цінностей у місцях зберігання й експлуатації;
- облік руху малоцінних та швидкозношуваних предметів (МШП) в експлуатації;
- облік переоцінювання матеріальних цінностей;
- облік наявності та руху дорогоцінних металів і каменів у складі комплектуючих виробів, МШП за місцями зберігання та експлуатації;
- облік наявності та руху матеріалів, МШП;
- облік витрат матеріальних цінностей зі складу.

Ці задачі регламентують чинні в Україні нормативні документи: Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність» [1].; План рахунків бухгалтерського обліку підприємств, організацій та установ [9,13].; Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Консолідована фінансова звітність» [5].; Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» [6].; Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» [7].; Інструкція по інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, матеріальних цінностей, грошових засобів і документів, розрахунків; Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку [10].; типовий порядок визначення норм запасів товаро-матеріальних цінностей [14].; інші нормативні документи.

Важливу роль в обліку виробничих запасів відіграють методи їх оцінювання. Залежно від обраної облікової політики на підприємстві використовуються такі методи, як FIFO, LIFO тощо.

Задачі з обліку виробничих запасів тісно взаємопов'язані з задачами інших ділянок обліку та управлінською інформаційною системою підприємства:

- позавиробничі витрати;
- надходження матеріальних цінностей за фактичною вартістю (облік фінансово-розрахункових операцій);
- відпуск матеріальних цінностей у порядку реалізації (облік готової продукції та її реалізації);
- прихід матеріальних цінностей за кореспондуючими рахунками;

- витрати матеріальних цінностей за кореспондуючими рахунками (облік та складання звітності);
- витрати матеріальних цінностей на виробництво (облік витрат на виробництво).[23].

Документальне оформлення надходження та вибуття запасів

Правильна та раціональна організація обліку запасів забезпечується чіткою системою документообігу. Усі операції, пов'язані з надходженням, переміщенням і відпуском матеріальних цінностей, потрібно оформляти первинними документами.

Форми документів, які застосовують у документальному оформленні надходження матеріалів на склад та їх відпуску зі складу, затверджені наказом Міністерства Фінансів України від 13.12.2022 р. № 431 «Про затвердження типових форм з обліку та списання запасів суб'єктами державного сектору та порядку їх складання». [13].

Усі розрахункові документи (рахунки, рахунки-фактури та ін.) на матеріали, що надійшли, з відповідними додатками до них (специфікаціями, сертифікатами, якісними посвідченнями та ін.) направляють до бухгалтерії.

Зареєстровані у бухгалтерії розрахункові документи з додатками до них передають у відділ логістики (постачання), який проставляє в реєстрах акцептовані суми чи відмови від акцепту, після чого розрахункові документи щоденно передають до бухгалтерії.

Вантажі, доставлені уповноваженою особою на підприємство, здають на відповідний склад під розписку завідувача складом (комірника) на квитанції транспортного документу постачальника (товарно-транспортній накладній).

Своєчасне оприбуткування вантажів, що прибули, контролює відділ логістики (постачання) і бухгалтерія на підставі прибуткових документів. Порядок такого контролю підприємство визначає самостійно залежно від конкретних умов його діяльності та організації постачання. Відділи логістики (постачання) здійснюють

також систематичні спостереження і оперативний контроль за вантажами, що перебувають у дорозі.

Усі матеріали, що прибули на підприємство, мають бути своєчасно оприбутковані на відповідних складах. Якщо в інтересах виробництва доцільно направити окремі партії матеріалів безпосередньо у виробництво, то їх обліковують як такі, що надійшли на склад і передані у виробництво. При цьому у прибуткових і видаткових документах роблять позначки про те, що матеріали отримані від постачальника і видані цеху без їх завезення на склад (транзитом).

Отримані матеріальні цінності приймають за кількісними та якісними параметрами.[20].

Для одержання запасів зі складу постачальника або транспортної організації здійснює уповноважена особа суб'єкта господарювання повноваження якої можуть бути підтверджені, зокрема письмовим договором, довіреністю, іншим актом органу юридичної особи тощо.

Оприбуткування запасів, що надійшли на підприємство здійснюють за допомогою таких документів (рис. 1.1).

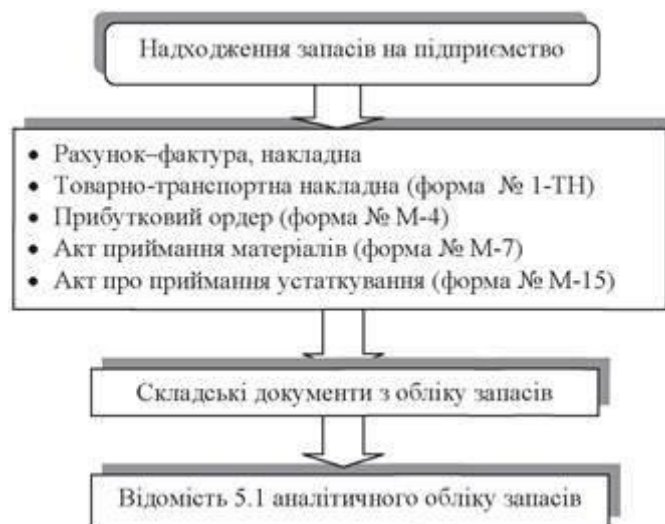

Рис. 1.1. Документування операцій з обліку надходження запасів

Якщо не встановлено розбіжностей у кількості та якості, запаси оприбутковують на склад шляхом проставлення штампа безпосередньо на документі постачальника (доцільніше) або шляхом виписування прибуткового ордера (т. ф. № М-4). Прибуткові ордери виписують на фактично прийнятій кількості цінностей. На численні однорідні вантажі (пісок, щебінь та ін.), що

надходять від одного і того ж постачальника декілька разів впродовж дня, допускається складання прибуткових ордерів в цілому за день.

У разі перевезення вантажів автотранспортом приймання запасів, які надійшли на підприємство, здійснюють на підставі товарно-транспортних накладних (т. ф. № 1-ТН).

Приймальні акти і прибуткові ордери на оприбуткування запасів необхідно, як правило, складати в день надходження цих вантажів.

Якщо матеріальні цінності надходять в одній одиниці виміру (за вагою), а витрачаються в іншій (за підрахунком), то їх оприбуткування, зберігання і відпуск необхідно відображати в усіх документах одночасно в двох одиницях виміру (наприклад, сталі труби, арматура і т.п.). При дрібних закупівлях матеріалів (наприклад, канцелярських товарів) за готівку підзвітна особа зобов'язана здати матеріали на склад, а комірник повинен проставити на рахунку постачальника дату, номер прибуткового ордера, підпис.

У деяких випадках (коли окремі партії матеріалів перебувають у процесі технічного приймання, лабораторних випробувань або при відмові від акцепту рахунка) матеріали приймають на тимчасове відповідальне зберігання і відображають на позабалансовому субрахунку 023 «Матеріальні цінності на відповідальному зберіганні».

Під відпуском сировини, матеріалів, конструкцій, деталей, палива, напівфабрикатів розуміють відпуск цих матеріальних цінностей безпосередньо для виготовлення продукції, а на будівництвах – для виконання будівельно-монтажних робіт. Крім того, сюди ж відносять і відпуск на ремонтні та господарські потреби.

Сировина, матеріали, паливо напівфабрикати та інші запаси потрібно відпускати у виробництво за вагою, обсягом або підрахунком відповідно до встановлених витратних нормативів і, як правило, на підставі попередньо встановлених лімітів.

Витрачання запасів оформляють за допомогою документів, поданих на рис.1.2.

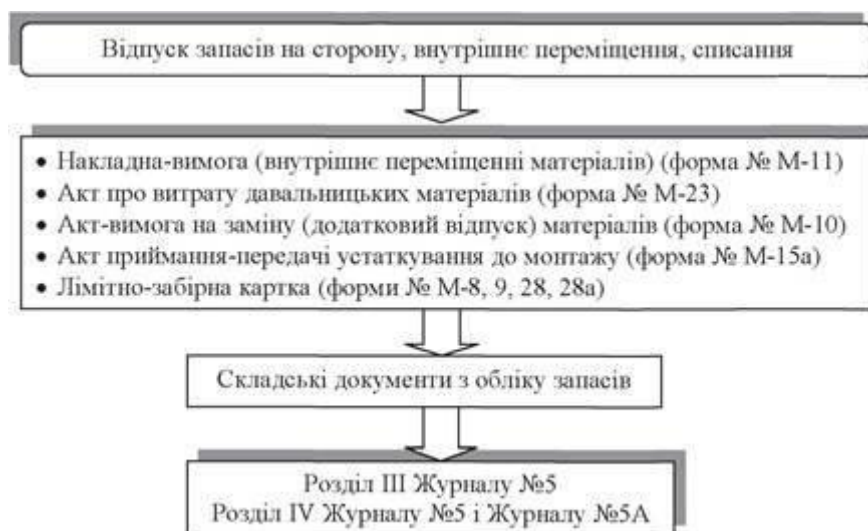

Рис. 1.2. Документування операцій з обліку витрачання запасів

Основними документами, що відображають відпуск матеріалів зі складу у виробництво та їх внутрішнє переміщення, є лімітно-забірні карти, акт-вимога на заміну (додатковий відпуск) матеріалів і накладна на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів.

Лімітно-забірні картки використовують для оформлення відпуску матеріалів, які систематично витрачають при виготовленні продукції, а також для здійснення поточного контролю за дотриманням установлених лімітів відпуску матеріалів на виробничі потреби, і є виправдувальними документами для списання матеріальних цінностей зі складу.

Відпуск матеріалів, потреба в яких виникає періодично, заміна матеріалів, а також додатковий їх відпуск оформляють актом-вимогою на заміну (додатковий відпуск) матеріалів, який об'єднує в собі розпорядчий і виправдний документи.

Понадлімітний відпуск матеріалів або заміна одних видів матеріалів іншими можливий тільки з дозволу керівника підприємства, головного інженера або осіб на те уповноважених.

Відпуск матеріалів усередині підприємства, включаючи відпуск підрозділам свого підприємства, розташованим за межами його основної території, або стороннім організаціям здійснюють за накладною-вимогою на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів, яку виписують на основі договорів, нарядів та інших відповідних документів.

Цими ж накладними-вимогами оформляють здавання на склад відходів виробництва продукції, відходів від браку, матеріальних цінностей від ліквідації основних засобів, від розбирання тимчасових споруджень і т.п.

Накладну-вимогу виписують у двох примірниках: один з яких призначений для списання цінностей з того, хто передає, а другий – для оприбуткування цінностей тому, хто приймає.

При відпуску запасів стороннім підприємствам оформляють накладну (т. ф. № М-20), яка виписується у 2-3 екземплярах. При перевезенні вантажів автотранспортом замість (або на доповнення до) накладної виписують товарно-транспортну накладну (т. ф. №1-ТН).[20].

Облік запасів на складі

Для зберігання запасів підприємство повинно мати правильно організоване складське господарство – обладнані склади і комори. Кожному складу присвоюється номер, який вказують у всіх документах з обліку запасів.

Матеріали, які зберігають на складах повинні розміщатись на стелажах, полицях, в ящиках в певному порядку з таким розрахунком, щоби до них був забезпечений доступ. Правильне розміщення матеріалів за секціями складів, а в них – за окремими групами, типорозмірами дозволяють прискорити їх приймання та відпуск.

Для точної характеристики матеріальних цінностей завідуючий складом або комірник виписує матеріальний ярлик (т. ф. № М-16), в якому вказує номенклатурний номер матеріалу, його назву, марку, сорт, розмір, одиницю вимірювання, норму запасу. Ярлик прикріплюють до місця зберігання матеріалу і служить його паспортом.

Всі склади і комори повинні бути забезпечені необхідними кількісними ваговими і вимірювальними приладами, мірною тарою. Склади повинні працювати за затвердженим графіком, в якому вказано дату та час приймання і відпуску матеріальних цінностей.

Матеріальні цінності слід закріпити за конкретним працівником.

При прийманні на роботу, пов'язану з матеріальними цінностями, підприємство в обов'язковому порядку укладає з працівником договір про матеріальну відповідальність. Зарахування на роботу матеріально-відповідальних осіб проводять зі згоди головного бухгалтера підприємства. При прийманні, переміщенні або звільненні матеріально-відповідальних осіб обов'язково потрібно провести інвентаризацію матеріальних цінностей.

Запаси обліковують за місцями їх зберігання за допомогою таких документів (рис. 1.3.).

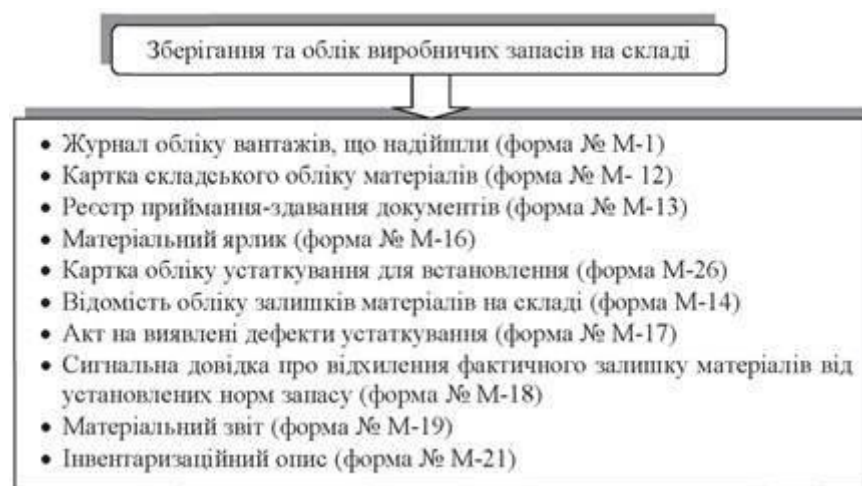

Рис. 1.3. Документування операцій зі зберігання та обліку виробничих запасів на складі

Аналітичний облік матеріалів на складах і коморах підприємства необхідно здійснювати в сортовому розрізі. Для цього застосовують картки складського обліку (т. ф. № М-12), які відкриває бухгалтерія по мірі надходження матеріалів. Їх передають під розписку в книзі реєстрації видачі карток складського обліку матеріально-відповідальним особам. Картки складського обліку зберігають в складській картотеці за номенклатурними номерами.

Карточку відкривають на кожний номенклатурний номер матеріалу. Бухгалтерія заповнює постійні реквізити карток, а матеріально-відповідальна особа доповнює місцем зберігання матеріальних цінностей.

Записи про рух матеріалів в картках роблять працівники складів на основі первинних прибутково-видаткових документів в день здійснення операції. Після

кожного запису в картці виводять залишок матеріалів, який характеризує стан матеріальних запасів. У картках не повинно бути від'ємних записів. Якщо вони виявлені, потрібно провести перевірку записів. Помилкові записи виправляють коректурним способом.

Якщо для обліку запасів на складі при їх незначній номенклатурі застосовують книга обліку залишків запасів на складі, то вона повинна бути прошнурована, а сторінки пронумеровані та засвідчені підписами керівника й головного бухгалтера.

Первинні документи, якими оформляють надходження і витрачання матеріалів не рідше одного разу в тиждень за реєстром передають в бухгалтерію. Реєстри приймання-здавання документів (т. ф. М-13) складають в двох екземплярах, окремо на прибуткові і видаткові документи. Факт приймання-здачі документів підтверджують підписом в реєстрі.

На підприємствах застосовують такі методи сортового обліку матеріалів:

1. Оперативно-бухгалтерський (сальдовий) метод.

Суть цього методу в тому, що бухгалтерія здійснює систематичний контроль за правильним веденням складського обліку. Із цією метою працівники бухгалтерії зобов'язані не рідше одного разу на тиждень, в окремих випадках одного разу в декаду і обов'язково в кінці місяця проводити на складах в присутності матеріально-відповідальних осіб перевірку своєчасності та правильності оформлення складських операцій, записів в картках складського обліку, а також вибірково перевірку залишків матеріалів. Правильність записів працівник бухгалтерії підтверджує своїм підписом в картках складського обліку в графі "Контроль". При виявленні помилок зразу ж роблять виправні записи.

При цьому методі в бухгалтерії облік ведуть тільки у вартісному виразі (за сумою).

Взаємозв'язок між кількісно-сортовим обліком матеріалів на складі та бухгалтерським обліком здійснюють за допомогою сальдової відомості або Відомості обліку залишків матеріалів на складі (т. ф. № М-14).

Першого числа кожного місяця бухгалтер матеріального відділу йде на склад і з карток складського обліку переписує в сальдову відомість залишки за кожним видом, сортом матеріалів (заодно може перевірити їх наявність і зіставити з обліком, що є дуже важливим). У бухгалтерії ці залишки перемножують на облікову ціну з кожного виду, кожної групи матеріалів і в цілому за складом. Ці залишки зіставляють з накопичувальними відомостями. Якщо залишки співпадають, облік проведено правильно. Якщо ні, то шукають помилки, неточності спочатку за окремими групами цінностей, а потім – в цілому за складом.

Перевагами даного методу є значне скорочення документації, відсутність подвійної картотеки, оборотних відомостей. Головна умова – це налагодити постійний контроль за складським обліком зі сторони бухгалтерії, регулярно проводити інвентаризацію окремих видів цінностей.

2. Облік у звітах матеріально-відповідальних осіб.

На складі ведеться кількісний облік в картках. У кінці місяця завідувач складу формує матеріальний звіт (т. ф. № М-19) у вигляді оборотної відомості, в якій міститься: назва і номенклатурний номер цінностей, одиниця виміру, ціна за одиницю, залишки на початок місяця (кількість, сума), надходження за місяць (за джерелами надходження у кількісному і вартісному вимірах), вибуття за місяць (за напрямками вибуття у кількісному і вартісному вираженні). Матеріальний звіт складають у двох примірниках і разом з первинними документами передають в бухгалтерію. Один примірник після перевірки з підписом бухгалтера повертають на склад, інший – служить реєстром аналітичного обліку в бухгалтерії, на основі якого проводять записи за дебетом і кредитом рахунку 20 «Виробничі запаси».

Недоліком даного методу є те, що його можна використовувати лише за обмеженої номенклатури запасів. Метод вимагає великих трудових затрат, особливо в кінці місяця, що затягує строки здачі звітності.

3. Паралельний облік на складі і в бухгалтерії

На складі ведуть кількісний облік, в бухгалтерії кількісний і вартісний. У кінці місяця в бухгалтерії на основі первинних документів складають сортову оборотна

відомість, дані якої включають до синтетичного обліку за рахунком 20 «Виробничі запаси».

4. Автоматизований метод обліку запасів

Використовують із застосуванням сучасних ПЕОМ. На основі первинних документів інформація про придбані матеріальні цінності вводять у пам'ять комп'ютера. В автоматичному режимі здійснюють виписку документів на відпуск цінностей зі складу у виробництво і на сторону. Якщо виписку документів на відпуск цінностей здійснюють на складі, то інформація через мережевий (модемний) зв'язок передають на центральний комп'ютер в бухгалтерії, де здійснюють її обробку і складають бухгалтерські проведення для включення у зведений облік. Якщо документи випискують в бухгалтерії, то періодично (щоденно, раз у 3-5 днів) на склад передають інформація про залишки окремих видів цінностей. Перевагою даного методу є те, що при ньому існує постійний зв'язок між бухгалтерією і складом, а теперішні можливості обчислювальної техніки дозволяють оперативно одержувати інформацію щодо кількісно-сумового обліку. При цьому без особливих ускладнень можна використовувати будь який метод оцінки та обліку матеріальних цінностей при їх відпуску у виробництво чи на сторону.[19].

Методи визначення фактичної собівартості матеріальних цінностей

1. Метод специфічної ідентифікації.

Собівартість одиниць запасів, які не є взаємозамінними, товарів або наданих послуг, призначених для конкретних проектів, слід визначати шляхом використання конкретної ідентифікації їх індивідуальної собівартості.

Конкретна ідентифікація передбачає облік витрат і калькуляцію собівартості кожної одиниці запасів окремо. Зазвичай такий метод застосовується для визначення собівартості індивідуальних замовлень (літаків та ін.) або в умовах торгівлі нерухомістю, коштовностями тощо.

В той же час метод спеціальної ідентифікації собівартості не доцільно використовувати у випадках, коли існує велика кількість одиниць запасів, які є взаємозамінними. В таких випадках слід застосовувати інші методи визначення собівартості, а саме:

2. Метод середньозваженої собівартості, яка визначається за формулою:

Середньозважена собівар.один. Запасів

$$\frac{\text{Собівартість запас. на поч. періоду} + \text{Собівартість запас., що надійшли за звіт. період}}{\text{Кількість запас. на поч. періоду} + \text{Кількість запас., що надійшли за звіт. період}}$$

3. Метод ФІФО базується на припущенні, що запаси використовуються у послідовності їх надходження інакше кажучи «перший прийшов – перший пішов». Тобто при використанні даного методу спочатку відпускаються (продаються) одиниці запасів, що залишились з попереднього звітного періоду, потім з першого надходження, з другого надходження і т.ін. Унаслідок дотримання такої послідовності на кінець звітного періоду залишаються запаси, які надійшли або виготовлені останніми.

4. Метод ЛІФО є альтернативним (протилежним методу ФІФО). Він базується на припущенні, що з початку використовуються запаси, які вироблені або надійшли останніми, потім передостанніми і т.ін. Назва цього методу є скороченням вислову «Останній прийшов – перший пішов». У наслідок такого підходу до визначення собівартості на кінець звітного періоду залишаються запаси отримані або виготовлені першими.

5. Метод стандартних витрат базується на використанні нормативів витрат матеріалів, заробітної плати тощо. Вони регулярно аналізуються і в разі необхідності, переглядаються з урахуванням поточних умов. Даний метод можна рекомендувати у випадках, коли нормативні витрати приблизно дорівнюють фактичним.

6. Метод роздрібних цін найчастіше застосовується підприємствами роздрібною торгівлі для оцінки великої кількості одиниць запасів, що швидко змінюються і дають однаковий прибуток та для яких неможливо використати інші методи

калькулювання. Собівартість запасів визначається шляхом зменшення вартості продажу запасів на відповідний відсоток валового прибутку. Цей відсоток розраховується як співвідношення собівартості та роздрібної ціни наявних запасів.[30].

Синтетичний та аналітичний облік надходження і вибуття запасів

Бухгалтерський облік запасів регулюється:

- Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»; [6]
- Планом рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затвердженим наказом МФУ від 30.11.99р. №291 з наступними змінами та доповненнями; [9,13].
- Наказ «Про затвердження типових форм з обліку та списання запасів суб'єктами державного сектору та порядку їх складання» від 13.12.2022 № 431. [12].

Синтетичний облік наявності та руху запасів здійснюється на рахунках класу 2 «Запаси». При цьому для обліку виробничих запасів призначені рахунки:

- 20 «Виробничі запаси» з використанням передбачених до нього субрахунків за видами запасів;
- 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети»;
- 25 «Напівфабрикати»;

Всі зазначені рахунки призначені для обліку та узагальнення інформації про наявність і рух виробничих запасів, які є активами підприємства. Це основні, матеріальні, активні рахунки. За дебетом відображається інформація про наявність і надходження конкретних видів запасів, а за кредитом - їхнє списання. Сальдо зазначених рахунків дебетове, показує залишок запасів на конкретну дату та відображається у другому розділі активу балансу за рядком «Виробничі запаси».

Рух запасів відображається на підставі прибуткових і видаткових документів. При надходженні цінностей від постачальників виникає заборгованість, що

відображається на рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» і в спеціалізованому журналі-ордері (при використанні ПК - машинограмі).

Рахунок 63 відноситься до рахунків зобов'язань підприємства, основний, пасивний. За кредитом рахунка відображається збільшення зобов'язань у момент виникнення, а за дебетом - їхнє погашення, залік або переоформлення. Сальдо рахунку 63 кредитове, показує непогашену заборгованість постачальникам і відображається в 4 розділі пасиву балансу.[25].

При використанні ПК формується машинограма аналогічної форми.

Списання запасів відбувається у зв'язку з:

- відпусткою їх у виробництво;
- невідповідністю встановленим критеріям;
- реалізацією;
- безоплатною передачею;
- розкраданням або псуванням тощо.

Кожний вид списання оформляється відповідним документом. При цьому оцінюються запаси, що списуються різними методами. При списанні у виробництво використовується один з наведених вище методів, зазначений у наказі про облікову політику. В інших випадках використовується справедлива або балансова вартість активів, що списуються.

Якщо запаси передаються безоплатно іншим підприємствам, то на суму раніше відображеного при їхньому надходженні податкового кредиту, необхідно нарахувати зобов'язання по ПДВ.[31].

Наказ «Про затвердження типових форм з обліку та списання запасів суб'єктами державного сектору та порядку їх складання» від 13.12.2022 № 431., Наказ «Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку запасів» від 10.01.2007 р., №2, регламентують облік та надходження, переоцінку та витрачання запасів. (табл.1.2.).[8,12].

Таблиця 1.2. - Облік надходження та витрачання виробничих запасів.

№	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
1	2	3	4
<i>Облік надходження запасів</i>			
1	Придбано запаси з послідуною оплатою:		
	- отримано від постачальників - платників податку на додану вартість (ПДВ) за вартістю без ПДВ	20, 21, 22, 281, 282	63
	- на суму податкового кредиту з ПДВ за операцією	641	63
	-отримано від постачальників - неплатників ПДВ за вартістю у сумі зобов'язання перед постачальниками	20, 21, 22, 281, 282	63
	Сформовано торгіву націнку товарів	282	285
2.	Придбано запаси у випадку здійснення попередньої оплати:		
	- здійснено авансовий платіж за запаси	371	31
	- на суму податкового кредиту з пдв за операцією	64	644
	- отримано запаси від постачальників - платників податку на додану вартість за вартістю без ПДВ	20, 21, 22, 281, 282	63
	- визнано зобов'язання перед постачальником на суму раніше відображеного податкового кредиту з ПДВ	644	63
	Сформовано торгіву націнку товарів	282	285
	Проведено закриття рахунків обліку розрахунків з постачальниками за сплаченими та отриманими запасами	63	371
3.	Придбано і оприбутковано запаси через підзвітних осіб за вартість без ПДВ	20, 21, 22	372
	Визначено за законодавством суму податкового кредиту з ПДВ за операцією	641	372
4.	Оприбутковано товари, повернуті від покупців (способом сторно)	902	281, 282
	Зменшено дохід від реалізації на суму продажної вартості	704	36
	Зменшено суму надмірно нарахованого податкового зобов'язання з ПДВ за операцією (способом сторно)	704	36
	Відновлено списану суму торгової націнки повернутих товарів (способом сторно)	285	282
5.	Оприбутковано запаси, отримані у вигляді благодійних внесків (гуманітарної допомоги), цільового фінансування	20, 21, 22, 28	48
6.	Оприбутковано безоплатно отримані запаси	20, 21, 22, 28	718
7.	Оприбутковано запаси отримані від учасника (засновника) підприємства	20, 21, 22, 28	46
8.	Зараховано до складу первісної вартості запасів:		
	- витрати із страхування, митні збори, мито, суми непрямих податків, інші витрати	20, 21, 22, 28	63, 64, 65, 685
	- транспортно-заготівельні витрати за вартістю без ПДВ за умови відстрочки платежу	20, 21, 22, 28	63, 685
	- визначено за законодавством суму податкового кредиту з ПДВ за операцією	641	63, 685
9.	Зараховано фінансові витрати, що підлягають включенню до собівартості кваліфікаційного активу	20	68

№	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
10.	Оприбутковано запаси, раніше не враховані на балансі, а також надлишків запасів, виявлених при інвентаризації	20, 21, 22, 23, 25, 26, 27, 28	719
11.	Виявлено нестачі і псування запасів при прийманні вантажу з вини постачальника або транспортної організації	374	63, 685
12.	Пред'явлено суму претензії до постачальника на величину різниці між сумою попередньої оплати та сумою, вказаною в одержаних документах	374	63
13.	Оприбутковано відходи виробництва	20	23
14.	Оприбутковано виробничі запаси (матеріали), напівфабрикати, готову продукцію тощо, виготовлені на підприємстві	20, 21, 22, 26, 27	23
15.	Оприбутковано запаси, отримані від ліквідації об'єктів основних засобів	20	746
16.	Оприбутковано запаси, отримані внаслідок здійснення обміну неподібними активами за бартерною угодою:		
	- визнано дохід від реалізації покупцям запасів (інших активів) за справедливою вартістю	36	70, 71
	- нарахована сума податкового зобов'язання з ПДВ за операцією	70, 71	641
	- списано балансову вартість переданих запасів (інших активів)	90, 94	20, 21, 22, 25, 26, 27, 28
	- оприбутковано запаси за справедливою вартістю	20, 21, 22, 28	63
	- визначено за законодавством суму податкового кредиту з ПДВ за операцією	641	63
	- залік заборгованості за розрахунками	63	36
<i>Облік переоцінки запасів</i>			
17.	Списано суму, на яку первісна вартість запасів перевищує чисту вартість їх реалізації	946	20, 21, 22, 23, 26, 27, 28
18.	Відновлено раніше списану величину вартості запасів внаслідок зростання їх чистої вартості реалізації	20, 21, 22, 23, 26, 27, 28	71
<i>Облік вибуття запасів</i>			
19.	Реалізовано (продано) запаси:		
	- списано собівартість реалізованих запасів	901, 902, 943	20, 21, 22, 25, 26, 27, 28
	- отримано дохід від реалізації запасів	36, 37	701, 702, 712
	- нараховано сума податкового зобов'язання з ПДВ за операцією	701, 702	641, 643

№	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
20.	Списано суму торгової націнки, що припадає на реалізовані товари	285	282
	або способом сторно	282	285
21.	Витрачено запаси у виробництво для:		
	- підприємств, що не використовують рахунки класу 8 «Витрати за елементами»	23	20, 21, 22, 25
	- підприємств, що використовують рахунки класу 8 «Витрати за елементами»	80	20, 21, 22, 25
22.	Витрачено запаси для виправлення виробничого браку	24	20, 25
23.	Списано собівартість остаточного браку	24	23
24.	Витрачено запаси (крім підприємств, що використовують рахунки класу 8 «Витрати за елементами») для:		
	- загальновиробничих потреб підприємства	91	20, 22
	- загальногосподарських потреб підприємства	92	
	- забезпечення збуту продукції	93	
	- виконання досліджень та розробок	941	
	- утримання об'єктів житлового-комунального господарства і об'єктів соціально-культурного призначення	949	
25.	Витрачено запаси для використання в процесі капітального будівництва або поліпшення, модернізації, модифікації основних засобів	15	20, 22
26.	Відпущено зі складу запаси у переробку стороннім організаціям	206	201
27.	Витрачено запаси для підготовки та освоєння нових видів продукції, технологій, виробництв та агрегатів	39	20, 22, 25
28.	Виявлено нестачі та втрати від псування запасів в результаті інвентаризації	947	20, 21, 22, 23, 25, 26, 27, 28
29.	Визнано дохід в сумі, що належить до відшкодування винними особами нестач та втрат від псування запасів	375	716
	Нарахована сума податків та платежів за операцією	716	64
30.	Передано запаси, як внесок до статутного капіталу іншого підприємства:		
	- собівартість фінансової інвестиції, що вказана у статутних документах	14	68
	- списано собівартість переданих запасів	943	20, 21, 22, 25, 26, 27, 28
	- визнано дохід від реалізації переданих запасів	36	701, 702, 712
	- нарахована сума податкового зобов'язання ПДВ за операцією	701, 702, 712	64
	- проведено закриття рахунків	68	36

№	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
31.	Безоплатно передані запаси	949	20, 21, 22, 25, 26, 27, 28
	Нарахована сума податкового зобов'язання ПДВ за операцією	949	64
32.	Списано за розрахунком розподілену величину транспортно-заготівельних витрат (у разі їх узагальнення на окремому субрахунку обліку запасів)	15, 23, 24, 90, 91, 92, 93, 94	20, 21, 22, 28

Інвентаризація запасів та облік її результатів

Порядок проведення інвентаризації запасів визначений пунктом 4 розділу III наказу Міністерства фінансів України «Про затвердження положення про інвентаризацію активів та зобов'язань» від 02.09.2014 №879.[11].

Інвентаризація запасів проводиться перед складанням річної фінансової звітності до дати балансу в період трьох місяців(тобто з 30 вересня до 31 грудня), крім незавершеного виробництва та напівфабрикатів, інших матеріальних цінностей, які на момент інвентаризації будуть знаходитися поза підприємством.

Інвентаризація матеріальних цінностей, які на момент інвентаризації будуть знаходитися поза підприємством, проводиться до тимчасового вибуття їх з підприємства.

Інвентаризація незавершеного виробництва, напівфабрикатів проводиться перед складанням річної фінансової звітності до дати балансу в період двох місяців (тобто з 31 жовтня до 31 грудня).

Інвентаризація запасів проводиться за місцями зберігання та окремо за матеріально відповідальними особами. Матеріальні запаси при інвентаризації записуються в інвентаризаційні описи за найменування із зазначенням номенклатурного номера (за його наявності), виду, групи, одиниці виміру, ціни, суми та кількості (рахунок, вага або міра), Фактично встановлених на дату інвентаризації та за даними бухгалтерського обліку.

На малоцінні та швидкозношувальні предмети, які обліковуються в оперативному порядку, інвентаризаційні описи не складаються, а перевіряється фактична наявність цих предметів у матеріально відповідальних осіб шляхом зіставлення з відомістю оперативного обліку. Виявлена при цьому нестача предметів оформлюється актом.

Спецодяг та предмети індивідуального користування, відправлені у прання та ремонт, перевіряються на підставі документів надавача послуг.

Інвентаризаційна комісія у присутності матеріально відповідальних осіб перевіряє фактичну наявність запасів шляхом їх перерахунку, переважування чи перемірювання. Не допускається вносити до інвентаризаційних описів дані про залишки активів зі слів матеріально відповідальних осіб або за даними обліку без перевірки їх фактичної наявності.

Кількість запасів, що зберігаються в непошкодженій упаковці постачальника, може визначатися на підставі документів з обов'язковою перевіркою наявності в натурі частини вказаних цінностей.

На запаси, що перебувають в дорозі, не оплачену у строк покупцями відвантажену продукцію (товари) та на запаси, що перебувають на складах інших підприємств (на відповідальному зберіганні, на комісії, у переробці), складається окремий інвентаризаційний опис та перевіряється обґрунтованість сум, що відображені на рахунках бухгалтерського обліку. Такі суми можуть бути визнані, якщо вони підтверджені належно оформленими документами, зокрема рахунками постачальників, копіями платіжних вимог (рахунків-фактур), що пред'явлені покупцями, охоронними розписками, які переоформлені на дату проведення інвентаризації або близьку до неї.

Виявленні під час інвентаризації непридатні або зіпсовані запаси вносяться до окремого інвентаризаційного опису, в якому вказуються найменування відповідних запасів, їх кількість, причини, ступінь і характер псування, пропозиції щодо їх знецінення, списання або можливості використання цих предметів у господарських цілях.

Тара наводиться в інвентаризаційному описі за видами, цільовим призначенням і якісним складом(нова, яка була у вжитку, така,що потребує ремонту тощо). На тару, що стала непридатною складається акт на списання із зазначенням причин псування.

При інвентаризації незавершеного виробництва в інвентаризаційних описах вказуються найменування заділу, стадія та ступінь їх готовності, кількість або обсяг виконаних робіт.

Сировина, матеріали і покупні напівфабрикати, що перебувають біля робочих місць і не піддавались обробці, до опису незавершеного виробництва не включаються, та фіксуються в окремих інвентаризаційних описах.

Кількість сировини і матеріалів, що входять до складу неоднорідної маси або суміші в незавершеному виробництві, визначається технічними розрахунками у порядку, встановленому на підприємстві, якщо інше не передбачено законодавством.

На незакінчений ремонт будівель, споруд, машин,обладнання, енергетичних установок та інших об'єктів складається інвентаризаційний опис, в якому вказуються: найменування об'єкта, що ремонтується, опис і відсоток виконаних робіт.

Інвентаризація незавершених науково-дослідних робіт проводиться за темами (договорами), при цьому встановлюється:

- наявність договору із замовником;
- правильність відображення фактичних витрат за темою та наявність невикористаних матеріальних цінностей;
- причини значного або необґрунтованого відхилення фактичних витрат від кошторисної вартості;
- врахування витрат за закінченими і сплаченими замовником роботами.[11].

Бухгалтерський облік результатів інвентаризації наведено в таблиці 1.3.

Таблиця 1.3. — Облік результатів інвентаризації

№	Зміст господарської діяльності	Дебет	Кредит
Виявлення нестачі:			
а) списання нестачі запасів в межах норм			
1.	Списано облікову вартість запасів, яких не вистачає	91	20
2.	Відображено податковий кредит	949	641
б) списання нестачі запасів понад норми			
1.	Списано облікову вартість запасів, яких не вистачає	947	20
2.	Віднесено на витрати звітного періоду суму податкового кредиту запасів, яких не вистачає	949	641
3.	Списано нестачу на фінансовий результат	971	947
4.	Списано податковий кредит на фінансовий результат	791	949
5.	Відображено витрати від операційної діяльності	791	949
6.	Відображення виникнення дебіторської заборгованості та доходу після встановлення винної особи на загальну суму відшкодування шкоди	375	716
7.	Списано з позабалансового обліку суму нестачі	-	0,72
8.	Відображено утримання суми відшкодування шкоди із заробітної плати винної особи	661	375
9.	Відображено суму, що підлягає перерахуванню до бюджету	716	641
10.	Відображено дохід від раніше списаних активів на фінансовий результат	716	791
Виявлено надлишок			
1.	На вартість виявлених надлишків запасів	20	719
2.	Списано на фінансовий результат	719	791

1.3. Внутрішньогосподарський контроль збереження та руху запасів на підприємстві

Для забезпечення ефективного обліку запасів на кожному підприємстві повинна бути розроблена конкретна програма внутрішньогосподарського контролю за збереженням і використанням матеріальних ресурсів, що має передбачати детальний перелік перевірених питань, терміни перевірки та прізвища виконавців. Лише за допомогою контролю можна запобігти втрат або пошкодження товарно-матеріальних цінностей. Програма носить комплексний характер і включає відомості за видами ресурсів.

Проблема залишається у підборі членів комісії, які будуть проводити внутрішній контроль. Для забезпечення контролю за наявністю та рухом запасів у

встановленому порядку необхідно проводити інвентаризацію і контрольні вибіркові перевірки залишків матеріалів, вчасно відображувати їх в обліку.

Система внутрішнього контролю повинна стати частиною діяльності підприємства, інакше виникає можливість того, що дана система буде або дуже витратною, або неефективною. Необхідною умовою ефективного і раціонального управління матеріальними ресурсами в сучасних умовах господарювання є незалежний контроль, здійснюваний або зовнішніми, або внутрішніми аудиторами за умови організованої відповідним чином системи внутрішнього контролю.

Основними заходами з контролю операцій із запасами мають бути такі: перевірка організації складського господарства, стану збереження запасів; перевірка нормативів запасів; визначення правильності синтетичного й аналітичного обліку витрат на виробництво й реалізацію продукції, які включаються в собівартість; встановлення законності проведених операцій із запасами; перевірка дотримання норм витрат матеріалів, сировини й палива; перевірка правильності і ефективності використання матеріальних ресурсів; перевірка правильності реалізації надлишків запасів; перевірка дотримання підприємством податкового законодавства по операціях, пов'язаних із формуванням собівартості продукції; оцінка повноти і правильності відображення господарських операцій із запасами в бухгалтерському обліку і звітності.

Основний контроль має забезпечити бухгалтерія підприємства, бо саме первинні документи та облікові реєстри надають можливість узагальнити інформацію щодо рівня використання матеріальних ресурсів за центрами витрат і в цілому по підприємству і надають про це повну інформацію для аналізу та прийняття рішень на вищому рівні управління. [35].

Висновки до першого розділу

В цьому розділі розглянуто економічну сутність обліку запасів, а саме:

- економічну сутність, склад і характеристику запасів підприємств, їх класифікацію та оцінку;

- методологію бухгалтерського фінансового обліку запасів за національними стандартами;
- документальне оформлення надходження та вибуття запасів;
- облік запасів на складі;
- методи визначення фактичної собівартості матеріальних цінностей;
- синтетичний та аналітичний облік надходження і вибуття запасів;
- інвентаризацію запасів та облік її результатів;
- внутрішньогосподарський контроль збереження та руху запасів на підприємстві.

Термін «запаси» за Національним положенням (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», має декілька трактувань, а саме, це активи, які: утримуються для подальшого продажу (розподілу, передачі) за умов звичайної господарської діяльності; перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва; утримуються для споживання під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством.

Оцінка вибуття запасів у разі відпуску матеріалів у виробництво, продажу або іншому вибутті здійснюється по одному з таких методів:

- 1) ідентифікованої собівартості одиниці запасів;
- 2) середньозваженої собівартості;
- 3) собівартості перших за часом надходження запасів (ФІФО);
- 4) нормативних затрат;
- 5) ціни продажу.

Облік запасів регламентують чинні в Україні нормативні документи: Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність»; План рахунків бухгалтерського обліку підприємств, організацій та установ; Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 «Баланс»; Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»; Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»; Інструкція по інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, матеріальних цінностей, грошових засобів і документів, розрахунків.

Форми документів, які застосовують у документальному оформленні надходження матеріалів на склад та їх відпуску зі складу, затверджені наказом Міністерства Фінансів України від 13.12.2022 р. № 431 «Про затвердження типових форм з обліку та списання запасів суб'єктами державного сектору та порядку їх складання».

Методи визначення фактичної собівартості матеріальних цінностей: метод специфічної ідентифікації; метод середньозваженої собівартості; метод ФІФО; метод ЛІФО; метод стандартних витрат; метод роздрібних цін.

Порядок проведення інвентаризації запасів визначений пунктом 4 розділу III наказу Міністерства фінансів України «Про затвердження положення про інвентаризацію активів та зобов'язань» від 02.09.2014 №879.

Інвентаризація запасів проводиться перед складанням річної фінансової звітності до дати балансу в період трьох місяців(тобто з 30 вересня до 31 грудня), крім незавершеного виробництва та напівфабрикатів, інших матеріальних цінностей, які на момент інвентаризації будуть знаходитися поза підприємством.

2. Фінансово-економічний аналіз діяльності ТОВ «Елітвинпром» та використання запасів на ньому

2.1 Техніко-економічна характеристика підприємства

Товариство з обмеженою відповідальністю «Елітвинпром», скорочена назва ТОВ «Елітвинпром». Засноване 26 березня 2009 року Конопельською Оленою Франківною, зі статутним капіталом 211 тисяч 936 грн.

Підприємство знаходиться в Одеській області, Овідіопольського району, смт Таїрова. Директором виступає Сердюков Сергій Васильович, бухгалтером Москалець Катерина Іванівна.

Підприємство ТОВ «Елітвинпром» винаймає в оренду дві ділянки. Першу орендує в Болградській міській ради, Одеської обл., площею 138,8. За категорією землі сільськогосподарського призначення, призначенні для ведення товарного сільськогосподарського виробництва. Іншу ділянку орендує в Таїрівській селищній раді, Одеської обл., площею 0,5. За категорією землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого, призначенням цієї ділянки для експлуатації та обслуговування виробничих та невиробничих будівель і споруд.

ТОВ «Елітвинпром» співпрацює з ТОВ «ЛІДЕР ОЙЛ» та ТОВ «РОЯЛ РЕСУРС», ці підприємства займається вантажними перевезеннями, які мають право на перевезення палива та спирту.

За даними 2020 року активи підприємства становили - 39,42 млн.грн, зобов'язання - 22,55 млн.грн, дохід або виручка становило - 29,25 млн.грн. Прибуток за 2020 рік на підприємстві ТОВ «Елітвинпром» склав 285,10 тис.грн.

Основним видом діяльності виступає виробництво виноградних вин, цей клас включає в себе виробництво вина, виробництво ігристих вин та виробництва вин із концентрованого виноградного суслу. Також сюди можна включити змішування, очищення та розлив вина в пляшки і виробництво безалкогольних або слабоалкогольних вин.

Але підприємство не може обійтися тільки одним видом діяльності тому є додаткові види, які можуть застосувати підприємство.

Тому підприємство, ще використовує такі додаткові види діяльності:

- Вирощування винограду. Сюди відноситься вирощування винограду для виробництва вина та винограду столових сортів на виноградниках;
- Діяльність у сфері інжинірингу геології та геодезії надання послуг технічного консультування в цих сферах. Сюди можна включити проектування машинобудування промислового будівництва також проектів будівництва інженерних споруд і гідротехнічних споруд і транспортного будівництва. Також сюди можна ще віднести розроблення проектів у систему кондиціонування охолодження і розробки щодо контролю санітарного стану та забруднення навколишнього середовища і боротьби з шумом ще можна віднести геофізичні геологічну та сейсмічні дослідження і діяльність у сфері геодезії наприклад вимірювання земельних ділянок та їх межі та так корпус картографічної діяльності діяльність надання щодо просторових предметів;
- Діяльність у сфері архітектури, сюди ми вносимо консультування в сфері архітектури з питань проектування будівель і складання робочих креслень також планування підприємства;
- Надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна, цей клас включає надання в оренду та управління власним обладнанням нерухомим майном та надання будівель упорядкованих або неупорядкованих приміщень для довготермінового використання зазвичай на умовах щомісячної оплати або річної оплати, тобто оренди;
- Вантажний автомобільний транспорт, сюди можна віднести усі види перевезень вантажним автомобільним транспортом;
- Роздрібна торгівля напоями в спеціалізованих магазинах, сюди включають роздрібну торгівлю напоями не для споживання на місці, а саме алкогольні напої та безалкогольні напої;
- Неспеціалізована оптова торгівля, включає оптову торгівлю різними асортиментом товарів без будь-якої визначеної спеціалізації;

- Оптова торгівля твердим, рідким, газоподібним паливом і подібними продуктами, сюди входить оптова торгівля паливом та різними матеріалами які застосовуються у виробництві;

- Оптова торгівля офісними меблями, оптова торгівля товарами виробництва, які класифікують, як виробництво меблів для офісів і підприємств торгівлі;

- Оптова торгівля верстатами будь-якого типу для оброблення будь-яких матеріалів, також включає оптову торгівлю верстатами з програмним керуванням;

- Оптова торгівля сільськогосподарськими машинами і устаткуванням, тобто оптова торгівля сільськогосподарськими машинами й устаткуванням, а саме: плугами, сівалками, машинами для збирання врожаю, трактори, які застосовуються у сільськогосподарському господарстві;

- Неспеціалізована оптова торгівля продуктами харчування напоями;

- Оптова торгівля напоями в торгівлі, алкогольними напоями та безалкогольними напоями, також можна сюди включити купівлю у великих партіях та його розливу пляшки без переробки;

- Оптова торгівля фруктами і овочами, оптова торгівля свіжими фруктами і овочами і оптова торгівля вже переробленими овочами та фруктами;

- Оптова торгівля деталями та приладдям для автотранспортних засобів, включає оптову торгівлю деталями та приладдям для автотранспортних засобів, включають посередництво в оптовій торгівлі деталями та приладдям для автотранспортних засобів;

- Технічне обслуговування та ремонт автотранспортних засобів, включає механічні ремонти, ремонт електричних систем автотранспортних засобів, поточне обслуговування, ремонт, запасні частини автотранспортних засобів та догляд за засобами.

Поточний бухгалтерський облік містить різну інформацію, необхідну для управління та контролю. Для з'ясування результатів господарської та фінансової діяльності підприємства за звітний період данні поточного обліку згруповані в визначеній системі показників.

Правові основи регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку і

складання фінансової звітності визначені Законом України “Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні”, затвердженим наказом Міністерства фінансів України від 16.07.99 №996 – XIV, а також прийнятими відповідними. Фінансова звітність – це бухгалтерська звітність, яка містить інформацію про фінансове положення, результати діяльності і рух грошових коштів підприємства за звітний період.

Фінансова звітність повинна задовольняти потреби тих користувачів, які не можуть вимагати звітів, складених з рахунком їх конкретних інформаційних потреб і служить інформаційною базою для фінансово-економічного аналізу.

Основні фінансово-економічні показники діяльності ТОВ «Елітвинпром» за 2019-2020 роки наведено в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1. – Основні фінансово-економічні показники діяльності ТОВ «Елітвинпром»

Показники	2019 рік	2020 рік	Відхилення	
			абс.	%
1. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	13105,10	29239,00	16133,90	123,11
2. Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	9420,00	26503,10	17083,10	181,35
3. Витрати всього, тис. грн., в т.ч.:	11062,30	28897,40	17835,10	161,22
-інші операційні витрати, тис. грн.	1639,60	2394,30	754,70	46,03
-інші витрати, тис. грн.	2,70	0,00	-2,70	-100,00
4. Доходи всього, тис. грн., в т.ч.:	13105,10	29245,10	16140,00	123,16
-інші операційні доходи, тис. грн.	0,00	6,10	6,10	100,00
-інші доходи, тис. грн.	0,00	0,00	0,00	0,00
5. Фінансовий результат до оподаткування, тис. грн.	2042,80	347,70	-1695,10	-82,98
6. Податок на прибуток, тис. грн.	377,30	62,60	-314,70	-83,41
7. Чистий прибуток, тис. грн.	1665,50	285,10	-1380,40	-82,88
8. Нематеріальні активи, тис. грн.	1,60	0,60	-1,00	-62,50
9. Річна вартість основних засобів, тис. грн.	17861,00	18389,50	528,50	2,96
10. Коефіцієнт зносу основних засобів, %	59,50	61,77	2,27	3,82
11. Фондовіддача, грн	1,84	4,10	2,26	122,83
12. Фондомісткість, грн	0,54	0,24	-0,30	-55,56
13. Фондорентабельність, %	14,32	2,44	-11,88	-82,98
14. Середня річна вартість оборотних коштів, тис. грн.	32304,60	32392,80	88,20	0,27

Продовження табл. 2.1.

15. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів	0,406	0,903	0,497	122,50
16. Тривалість 1 обороту, дні	886,70	398,67	-488,03	-55,04
17. Рентабельність продукції, %	139,12	110,32	-28,80	x
18. Рентабельність виробництва, %	15,06	0,99	-14,07	x
19. Середня річна сума дебіторської заборгованості, тис.грн.	16444,20	9991,20	-6453,00	-39,24
20. Середня річна сума кредиторської заборгованості, тис.грн.	22854,00	21201,60	-1652,40	-7,23

Дані таблиці 2.1 свідчать, що у звітному році зросла більшість фінансово-економічних показників на підприємстві ТОВ «Елітвінпром». Спостерігається збільшення чистого доходу від реалізації на 16133,90 тис.грн. або 123,11%, собівартість реалізованої продукції зросла на 17083,10 тис.грн. або 181,35%. Витрати та доходи у звітному році також зросли, відповідно 17835,10 та 16140,00 тис. грн., або 161,22% та 123,16%. Фінансовий результат до оподаткування, податок на прибуток, чистий прибуток, нематеріальні активи у звітному році порівняно с попереднім роком зменшились. Фінансовий результат до оподаткування - 1695,10 тис.грн або 82,98%, податок на прибуток - 314,70 тис.грн. або 83,41%, чистий прибуток - 1380,40 тис.грн. або 82,88%, нематеріальні активи - 1,00 тис.грн. або 62,50%. Коефіцієнт зносу основних засобів зріс 2,77 тис.грн. або 3,82%, це відбулося за рахунок зростання річної вартості оборотних запасів на 528,50 тис.грн. або 2,96%. Фондовіддача зросла на 2,26 тис.грн. або 122,83%, а фондомісткість навпаки зменшилась на 0,30 тис. грн. або 55,56%. Фондорентабельність зменшилась 82,98%. Тривалість одного обороту скоротилось на 488,03 дні, це відбулось за рахунок зростання середньорічної вартості оборотних коштів на 88,20 або 0,27% та коефіцієнту оборотності коштів який зріс в порівняні с попереднім роком на 0,497. Рентабельність продукції та виробництва зменшились на 28,80% та 14,07% відповідно. Суми дебіторської та кредиторської заборгованості зменшились на 6453,00 тис.грн. та 1652,40 тис.грн., або 39,24% та 7,53%.

2.2. Економічний аналіз складу, руху та ефективності використання запасів

Якщо провести економічний аналіз складу запасів. Для розрахунків використовуємо фінансову звітність, яка наведена в додатках.

За фінансовою звітністю запаси знаходяться в активі балансу, а саме в другому розділі, в якому розміщені оборотні активи підприємства.

Запаси в 2019 році становили 15728,40 тис. грн., а в 2020 році - 20546,70 тис. грн. С цього ми зробимо висновки, що запаси зросли в порівнянні с попереднім роком на 4818,30 тис. грн., або 30,63%. Виробництво готової продукції в 2019 році становить 12525,90 тис.грн., а в 2020 році - 1722,10 тис. грн. В 2020 році зменшилось виробництво на 10803,80 тис.грн., або на 86,25%.

Організація обліку руху запасів залежить від обраної компанією системи. Існують дві системи :

- періодичного обліку;
- постійного обліку.

Незалежно від використання тієї чи іншої системи у обліку необхідно сформуванати інформацію про запаси з метою її відображення у фінансовій звітності. Так, у балансі компанії відображають наявність запасів на визначені дати, а «звіти про прибутки та збитки» – витрати пов'язані з використанням та продажем запасів.

При системі періодичного обліку протягом звітного періоду на рахунках запасів не відображають їх надходження та видачу.

Для обліку придбаних запасів використовують рахунок «Закупки». По закінченні звітного періоду на рахунок «Фінансові результати» списують:

- початкове сальдо рахунків запасів;
- кінцеве сальдо рахунків «Закупки».

Обов'язковою умовою використання системи періодичного обліку є проведення інвентаризації запасів у місцях зберігання та їх відповідна оцінка. Це показники Дані інвентаризації показують реальні залишки видів запасів на кінець

звітнього періоду і списуються з рахунку « Фінансові результати» на відповідні рахунки запасів.

Слід зазначити, що у розглянутому є як позитивні моменти, так і негативні. Основним з негативним є необхідність на кінець кожного звітнього періоду проводити інвентаризацію запасів

При використанні системи постійного обліку запасів у обліку у натуральних та вартісних показниках відображають усі операції пов'язані з надходженням та вибуттям запасів на підставі відповідних документів. Собівартість використаних (проданих)запасів визначають множенням їх кількості на визначену собівартість (ціну) відповідно до методу оцінки запасів, обраного компанією.у всіх місцях їх зберігання. [30].

Запаси належать до об'єктів, що вимагають великих капітало вкладень, і тому є одним з факторів, що визначають політику підприємства і впливають на рівень його ліквідності.

Мета аналізу ефективного використання матеріальних ресурсів полягає в одержанні найбільш інформативних ключових параметрів, які дають об'єктивну й точну оцінку наявності в підприємства різних видів матеріальних ресурсів з погляду забезпечення його конкурентоспроможності, уможливають оцінку ефективності управлінських рішень щодо формування портфеля замовлень на матеріальні ресурси, виявлення резервів підвищення ефективності використання ресурсів, розробку заходів для їх мобілізації.

Аналіз показників використання виробничих запасів полягає в зниженні частки матеріальних витрат у собівартості продукції.

Для характеристики ефективності використання виробничих запасів застосовується показники: матеріаловіддача, матеріалоемність, коефіцієнт співвідношень темпів росту обсягів виробництва і матеріальних витрат у собівартості продукції, коефіцієнт використання виробничих запасів, тривалість обороту виробничих запасів.[39].

2.3. Аналіз фінансових результатів діяльності

Підприємство в ринкових умовах може успішно функціювати лише за умови досягнення певних фінансових результатів, показниками яких є прибуток (збиток) і рентабельність. Які характеризують абсолютну і відносну діяльність підприємства.

Прибуток – це частина доходу, яка залишається після відрахування витрат, пов'язаних з отримання доходу.

Рентабельність, як відносний показник ефективності діяльності підприємства, вимірює дохідність підприємства у вигляді рентабельності виробництва.

Основним завданням аналізу фінансових результатів є:

- систематичний контроль за формуванням фінансових результатів;
- оцінка рівня та динаміки показників прибутку;
- виявлення резервів зростання прибутку і рентабельності, розроблення заходів щодо їх виконання.

Джерелом інформації для проведення аналізу фінансових результатів можуть бути: дані рахунків бухгалтерського обліку; форми фінансової звітності - №1 «Баланс» (Звіт про фінансовий стан); форма №2 «Звіт про фінансові результати» (Звіт про сукупний дохід); форма №5 «Примітки до річної фінансової звітності» бізнес план, фінансовий план, матеріали ревізій, аудиторських перевірок тощо. [15].

Аналіз доходів і витрат підприємства

Фінансові результати діяльності підприємства формуються в результаті одержання ними доходів і здійснення ними витрат. Саме доходи і витрати підприємства є головним фактором формування фінансових результатів (прибутку, збитку) підприємства за всіма видами його господарської діяльності.

Аналіз доходів підприємства від усіх видів його діяльності спрямований на оцінку їх складу, структури та динаміки. Для вирішення цих завдань складається аналітична табл.2.2.

Таблиця 2.2. - Динаміка і структура доходів підприємства

№	Показники	Код рядка ф.№2	Попередній рік.		Звітний рік		Відхилення	
			Сума тис.грн.	Структура, %	Сума тис.грн.	Структура, %	Сума тис.грн.	Пунктів
	А	1	2	3	4	5	6	7
Операційна діяльність								
1.	Чистий дохід від реалізації продукції	2000	13105,10	100,00	29239,00	99,98	16133,90	-0,02
2.	Інші операційні доходи	2120	0,00	0,00	6,10	0,02	6,10	0,02
	Всього доходи операційної діяльності (1+2)		13105,10	100,00	29245,10	100,00	16140,00	0,00
Інвестиційна та фінансова діяльність								
3.	Дохід від участі в капіталі	2200	—	—	—	—	—	—
4.	Інші фінансові доходи	2220	—	—	—	—	—	—
5.	Інші доходи	2240	—	—	—	—	—	—
	Всього доходів (3+4+5)		—	—	—	—	—	—
	Разом по підприємству		13105,10	100,00	29245,10	100,00	16140,00	X

Дані таблиці 2.2 свідчать, що найбільшу частку в доходах підприємства складає операційна діяльність. В складі операційної діяльності виділяється дохід від реалізації продукції, що перевищує 100% усіх доходів підприємства.

Інвестиційна та фінансова діяльність підприємства представлені іншими фінансовими доходами, частка яких взагалі відсутня і не має впливу на доходи підприємства. Відхилення в структурі доходів свідчить, що у звітному році у порівнянні з попереднім структура суттєво не змінилась.

Таблиця 2.3. - Динаміка і структура витрат підприємства

№	Показники	Код рядка ф. №2	Попередній рік.		Звітний рік		Відхилення	
			Сума тис.грн.	Структура%	Сума тис.грн.	Структура%	Сума тис.грн.	Пунктів
	А	1	2	3	4	5	6	7
1.	Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	9420,00	85,15	26503,10	91,71	17083,10	6,56
2.	Адміністративні витрати	2130	—	—	—	—	—	—

Продовження табл. 2.3.

№	Показники	Код рядка ф. №2	Попередній рік.		Звітний рік		Відхилення	
			Сума тис.грн.	Структура%	Сума тис.грн.	Структура%	Сума тис.грн.	Пунктів
3.	Витрати на збут	2150	—	—	—	—	—	—
4.	Інші операційні витрати	2180	1639,60	14,82	2394,30	8,29	754,70	-6,53
	Всього витрат операційної діяльності (1+2+3+4)		11059,60	99,98	28897,40	100,00	17837,80	0,20
Інвестиційна та фінансова діяльність								
5.	Фінансові витрати	2250	—	—	—	—	—	—
6.	Втрати від участі в капіталі	2255	—	—	—	—	—	—
7.	Інші витрати	2270	2,70	0,2	0,00	0,00	-2,70	-0,20

З розрахунків табл.2.3 видно, що основна частина витрат, це операційна діяльність, а саме собівартість реалізованої продукції. Структура витрат у звітному році у порівнянні з попереднім суттєво не змінилась.

Аналіз формування прибутку підприємства

Згідно з П(С)БО узагальненим фінансовим показником, який характеризує діяльність підприємства, є сума прибутку до оподаткування. Одержання загальної суми прибутку пов'язане з різними напрямками діяльності підприємства: операційна – основна та інша, інвестиційна, фінансова та інша діяльність.

На основі розрахунків, виконаних в табл. 2.2 і 2.3 в табл. 2.4 наведена послідовність формування фінансових результатів (прибутку) до оподаткування.

Таблиця 2.4. — Формування прибутку підприємства

Показники	Код рядка форми №2	Попередній рік		Звітний рік	
		тис.грн	%	тис.грн	%
1. Прибуток від основної операційної діяльності - від реалізації продукції	2000-2050-2130-2150	3685,10	180,39	2735,90	786,86
2. Прибуток від іншої операційної діяльності	2120-2180	-1639,60	-80,26	-2388,20	-637,36
3. Прибуток від операційної діяльності (p1 + p2)	2190	2045,50	100,13	347,70	100,00
4. Прибуток від інвестиційної діяльності	2200-2255	—	—	—	—

Продовження табл. 2.4.

5. Прибуток від фінансової діяльності	2220-2250	—	—	—	—
6. Прибуток від іншої діяльності	2240-2270	-2,70	-0,13	0,00	0,00
7. Фінансовий результат до оподаткування	2290	2042,80	100,00	347,70	100,00
8. Витрати з податку на прибуток	2300	377,30	x	62,60	x
9. Чистий прибуток	2350	1665,50	x	285,10	x

Як свідчать дані табл. 2.4, прибуток на підприємстві формується як результат операційної діяльності, а саме від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг). Інша операційна діяльність на підприємстві збиткова, до того ж у звітному році у порівнянні з попереднім збитки зросли до 2388,20 тис.грн., або на 145,66%. Прибуток до оподаткування зменшився у порівнянні з попереднім роком на 17,02%, що може негативно вплинути на фінансове становище підприємства.

Аналіз прибутку від операційної діяльності

Величина прибутку від операційної діяльності - це основна складова фінансових результатів. На багатьох підприємствах операційний прибуток є єдиним джерелом формування чистого прибутку. З великої кількості факторів, які впливають на операційний прибуток, доцільно аналізувати передусім ті, які містяться у фінансовій звітності підприємства. Вони є основою факторного аналізу операційного прибутку, результати якого оформлюють у відповідній табл. 2.5.

Таблиця 2.5. — Динаміка фінансових результатів від операційної діяльності

Показники	Код рядка форми №2	Попередній рік, тис.грн	Звітний рік, тис.грн	Відхилення	
				абсолютне, тис.грн (3-2)	відносне (4:2) x100
А	1	2	3	4	5
1. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	p2000	13105,10	29239,00	16133,90	123,11
2. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	p2050	9420,00	26503,10	17083,10	181,35
3. Валовий прибуток (збиток)	p2090	3685,10	2735,90	-949,20	-25,76

Продовження табл. 2.5.

4.Інші операційні доходи	p2120	0,00	6,10	6,10	100,00
5.Адміністративні витрати	p2130	-	-	-	-
6.Витрати на збут	p2150	-	-	-	-
7.Інші операційні витрати	p2180	1639,60	2 394,30	754,70	46,03
8.Прибуток від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	p2090- -p2130- -p2150-	3685,10	2735,90	-949,20	-25,76
9.Прибуток від іншої операційної діяльності	p2120 -p2180	-1639,60	-2388,20	748,60	-45,66
10.Прибуток від операційної діяльності (p8+p9)		2045,50	347,70	-1698,10	-83,02

Розрахунки табл. 2.5 свідчать про значне зростання прибутку підприємства у звітному році у порівнянні з попереднім. Основними факторами цього зростання було:

- збільшення чистого доходу від реалізації продукції на 223,11%, що при певному зростанні собівартості – 281,35%, забезпечило зменшення валового прибутку на 949,20 тис.грн.;

- відсутність адміністративних витрат і витрат на збут з темпами приросту, за рахунок цього темп приросту валового прибутку став меншим на 25,76%, що в свою чергу вплинуло на приріст прибутку від реалізації який зменшився на 25,76%;

- прибуток від іншої оперативної діяльності хоч і зменшився на 45,66%, проте він вплинув істотно на динаміку прибутку від операційної діяльності, який теж зменшився на 83,02%.

Аналіз рентабельності продукції

Якщо сума прибутку показує абсолютний ефект від діяльності, то рентабельність характеризує міру цієї ефективності, тобто відносний ступінь прибутковості. Рентабельність можна визначити як відношення певного прибутку до показника, рентабельність якого розраховується. Розрахунок рентабельності реалізованої продукції підприємства наведено в табл. 2.6.

Таблиця 2.6. — Показники рентабельності реалізованої продукції

Показники	Код рядка Ф.№2	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення	
				абсолютне, (3-2)	відносне, (4:2)x100
А	1	2	3	4	5
1.Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис.грн	p.2000	13105,10	29239,00	16133,90	123,11
2.Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис.грн	p.2050	9420,00	26503,10	17083,10	181,35
3.Валовий прибуток, тис.грн	p.2090	3685,10	2735,90	-949,20	-25,76
4.Рентабельність реалізованої продукції, %					
а) $\frac{\text{валовий прибуток}}{\text{собівартість}}$	$\frac{p.2090}{p.2050}$	39,12	10,32	-28,80	-73,61
б) $\frac{\text{валовий прибуток}}{\text{виручка від реалізації}}$	$\frac{p.2090}{p.2000}$	28,12	9,36	-18,76	-66,72

Розрахунок зміни рентабельності реалізованої продукції внаслідок зміни чистого доходу від реалізації та собівартості реалізованої продукції виконаємо способом ланцюгових підстановок.

Вплив зміни чистого доходу (виручки) від реалізації продукції

$$— = (((29239,00 - 9420,00) / 29239,00) * 100) - 28,12 = 67,78 - 28,12 = 39,66\%$$

Вплив зміни собівартості реалізованої продукції

$$— = (((29239,00 - 26503,10) / 29239,00) * 100) - 67,78 = 9,36 - 67,78 = -58,42\%$$

Загальний вплив обох факторів

$$39,66 - 58,42 = -18,76\%$$

Таким чином, рентабельність реалізованої продукції зменшилась на 18,76% в результаті того, що темп зростання собівартості реалізованої продукції — 181,35% перевищив темп зростання чистого доходу від реалізації — 123,11%.

2.4. Аналіз фінансового стану

Однією з умов успішного управління фінансами підприємства є аналіз фінансового стану.

Фінансовий стан підприємства – це сукупність показників, що відображають наявність, розміщення та ефективність використання фінансових ресурсів підприємства, його наявні і потенційні можливості. Аналіз фінансового стану є важливим елементом аудиту, складовою частиною загального економічного аналізу діяльності підприємства.

Основними методами аналізу фінансового стану, що широко застосовується в практичній діяльності є:

горизонтальний аналіз – у процесі аналізу розраховують абсолютні та відносні зміни величин статей балансу за звітний період;

вертикальний аналіз – полягає в розрахунку частки окремих статей у валюті балансу, тобто вивчення структури балансу на початок і кінець періоду;

коефіцієнтний аналіз – застосовується для розрахунку рівня і динаміки відносних показників фінансового стану;

факторний аналіз – за його допомогою виявляється причини зміни абсолютних і відносних фінансових показників і розраховується вплив факторів на зміну фінансового показника.

Основними джерелами інформації для аналізу фінансового стану є фінансова звітність: форма №1 – Баланс (Звіт про фінансовий стан); форма №2 – Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід); форма №3 – Звіт про рух грошових коштів (За прямим методом); форма №4 – Звіт про власний капітал; форма №5 – Примітки до річної фінансової звітності. [15].

Загальна оцінка балансу підприємства

Основним джерелом інформації для аналізу фінансового стану є бухгалтерський баланс підприємства, тому аналіз фінансового стану нерідко називають аналізом балансу.

Для загальної оцінки фінансового стану необхідно встановити співвідношення динаміки балансу з динамікою обсягів реалізації продукції, величиною прибутку підприємства.

Прискорений темп зростання обсягу реалізації та прибутку проти зростання валюти балансу, як правило, свідчить про поліпшення використання засобів підприємства і навпаки.

В табл. 2.7. наведено темпи зростання валюти балансу і результатів фінансової діяльності.

Таблиця 2.7. — Темпи зростання показників

Показники	Форма, код рядка	Попередній рік, тис.грн	Звітний рік, тис.грн	Темп зростання, (гр3:гр2)х100,%
А	1	2	3	4
1.Валюта балансу	Ф№1, р.1300	39539,40	39422,90	99,71
2.Чистий дохід від реалізації	Ф№2, р.2000	13105,10	29239,00	223,11
3.Прибуток від реалізації	Ф№2, р.2090-р.2130-р.2150	-	-	-
4.Загальний прибуток – прибуток до оподаткування	Ф№2 р.2290	2042,80	347,70	17,02
5.Чистий прибуток	Ф№2, р.2350	1665,50	285,10	17,12

Дані табл. 2.7 свідчать, що темп зростання чистого доходу від реалізації, який характеризує фінансові результати діяльності підприємства значно перевищив темп зростання валюти балансу. Таке співвідношення в темпах свідчить про високу ефективність додатково залученого в виробничу діяльність капіталу. Але темпи зростання загального прибутку та чистого прибутку значно менші за темп зростання валюти балансу, а це вже свідчить про низьку ефективність додаткового залученого в виробничу діяльність капіталу.

Горизонтальний аналіз – це порівняння величин окремих статей, розділів та валюти балансу за кілька періодів, на основі чого визначають напрями і тенденції змін цих показників (абсолютний приріст, темп приросту, темп зростання). Цей аналіз також називають трендовим (табл. 2.8).

Таблиця 2.8. — Горизонтальний та вертикальний аналіз балансу

Стаття балансу	Код рядка	Горизонтальний аналіз				Вертикальний аналіз		
		2019 р., тис.грн	2020 р., тис.грн	Абсол. відх., тис.грн	Відхил.,%	Структура		Відхил.
						2019 р., %	2020 р., %	
А	1	2	3	4	5	6	7	8
АКТИВ								
I. Необоротні активи	1095	7234,80	7030,10	-204,70	-2,83	18,30	17,83	-0,47
в тому числі: основні засоби	1010	7233,20	7029,50	-203,70	-2,82	18,29	17,83	-0,46
II. Оборотні активи	1195	32304,60	32392,80	88,20	0,27	81,70	82,17	0,47
в тому числі: дебіторська заборгованість	1112 ÷ 1115	—	—	—	—	—	—	—
III. Необоротні активи, утримувані для продажу та групи вибуття	1200	—	—	—	—	—	—	—
Баланс	1300	39539,40	39422,90	-116,50	-0,29	100,00	100,00	x
ПАСИВ								
I. Власний капітал	1495	16589,50	16874,60	285,10	1,72	41,96	42,80	0,85
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	1595	51,40	42,70	-8,70	-16,93	0,13	0,11	-0,02
III. Поточні зобов'язання і забезпечення	1695	22898,50	22505,60	-392,90	-1,72	57,91	57,09	-0,83
в т.ч поточна кредиторська заборгованість	1610 ÷ 1650	—	—	—	—	—	—	—
IV. Зобов'язання пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу та групами вибуття	1700	—	—	—	—	—	—	—
Баланс	1900	39539,40	39422,90	-116,50	-0,29	100,00	100,00	x

Як видно з даних таблиці 2.8 валюта балансу зменшилась на 116,5 тис.грн., або на 0,29%. В активі балансу зменшились необоротні активи, за рахунок основних засобів, а оборотні активи по причині зростання дебіторської заборгованості. Із загального зменшення активів на 116,5 тис.грн. 88,2 тис.грн. відбулося за рахунок

оборотних активів (75,71%) і 204,7 тис.грн. – за рахунок необоротних активів (175,71%). Приріст капіталу підприємства відбувся лише за рахунок зростання власного капіталу на 285,1 тис.грн., або на 1,72%. Зменшення поточних зобов'язань мало місце в основному за рахунок зменшення поточної кредиторської заборгованості. Вертикальний аналіз дозволяє оцінити якість балансу з точки зору його структури і тенденцій її зміни. Порівнюючи структурні зміни в активі і пасиві балансу, можна оцінити зміни в складі майна і джерелах його формування (табл.2.8). Як видно з розрахунків, зросла питома вага «здорових» статей (основні засоби, власний капітал) і зменшилась частка «хворих» статей (поточна кредиторська зобов'язаність). В цілому як вертикальні так і горизонтальні аналізи свідчать про поліпшення якості балансу.

Фінансовий стан підприємства залежить також від наявності власних оборотних коштів(власного оборотного капіталу), під яким розуміється та частина власного капіталу підприємства, яка є джерелом формування оборотних активів.

Наявність власних оборотних коштів можна визначити двома способами. Перший спосіб показано в табл. 2.9.

Таблиця 2.9. — Розрахунок власних оборотних коштів підприємства

Показники	Код рядка, Ф№1	Звітний період		Відхилення	
		на початок, тис.грн	на кінець, тис.грн	абсолютне, тис.грн (гр3-гр2)	відносне,% (гр4:гр2) x100
А	1	2	3	4	5
1.Власний капітал	1495	16589,00	16874,60	285,60	1,72
2.Довгострокові зобов'язання і забезпечення	1595	51,40	42,70	-8,70	-16,93
3.Необоротні активи	1095	7234,80	7030,10	-204,70	-2,83
4.Власні оборотні кошти (р1+р2-р3)		9405,60	9887,20	481,60	5,12

Як видно власні оборотні кошти впродовж звітного періоду збільшилися на 481,60 тис.грн., або на 5,12% як результат зростання власного капіталу - на 285,60 тис.грн., і зменшення необоротних активів – на 204,70 тис.грн.

Таблиця 2.10. Розрахунок робочого капіталу підприємства

Показники	Код рядка, Ф.№1	Звітний період		Відхилення	
		на початок, тис. грн.	на кінець, тис. грн.	абсолютне, тис. грн. (гр3-гр2)	відносне,% (гр4:гр2) x100
А	1	2	3	4	5
1.Оборотні активи	1195	32304,60	32392,80	88,20	0,27
2.Поточні зобов'язання і забезпечення	1695	22898,50	22505,60	-392,90	-1,72
Робочий капітал (1-2)		9406,10	9887,20	481,10	5,11

Розрахунок власних оборотних коштів виконаний двома методами дає один і той же результат. На кінець звітного періоду власні оборотні кошти зросли на 481,10 тис.грн., або на 5,11% у порівнянні з початком періоду, це свідчить про поліпшення фінансового стану підприємства.

Аналіз складу майна

Стабільність фінансового стану підприємства залежить від правильності та доцільності вкладання фінансових ресурсів у активи. Тому необхідно вивчати передусім склад, структури, динаміку майна та встановити причини їх змін. Для цього складається аналітична табл.2.11.

Таблиця 2.11. — Загальна оцінка стану майна

Показники	Код рядка, алгоритм розрахунку	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	Відхилення	
				абсолютне (гр3-гр2)	відносне (гр4:гр2) x100
А	1	2	3	4	5
Баланс, тис.грн.	1300	39539,40	39422,90	-116,50	-0,29
1.Необоротні активи, тис.грн	1095	7234,80	7030,10	-204,70	-2,83
в % до майна	(1095:1300) x100	18,30	17,83	-0,47	х
2.Оборотні активи, тис.грн	1195	32304,60	32392,80	88,20	0,27
в % до майна	(1195:1300) x100	81,70	82,17	0,47	х
2.1 Запаси, тис.грн	1100÷1110	15728,40	20456,70	4728,30	30,06
в % до оборотних активів		48,69	63,15	14,46	х
2.2.Дебіторська заборгованість, тис.грн	1125÷1155	146,57	26,82	-119,76	-81,70
в % до оборотних активів		0,45	0,08	-0,37	х

Продовження табл. 2.11.

2.3 Грошові кошти та їх еквіваленти, тис.грн	1160+1165	96,80	1588,60	1491,80	1541,12
в % до оборотних активів		0,30	4,90	4,60	x
2.4 Інші оборотні активи, тис.грн	1170+1190	35,20	266,30	231,10	656,53
в % до оборотних активів		0,11	0,82	0,71	x
3.Необоротні активи утримувані для продажу та групи вибуття, тис.грн	1200	-	-	-	-
в % до майна	(1200:1300) x100	-	-	-	-

Як свідчать дані табл. 2.11 у звітному періоду зростання майна мало місце за рахунок оборотних активів, та зменшення необоротних активів. Проте оборотні активи зросли (88,20%), а необоротні зменшились (204,70%) і їх частка – тобто коефіцієнт мобільності майна скоротився на 0,47 процентні пункти. Абсолютне та відносне зниження дебіторської заборгованості позитивно впливає на фінансовий стан підприємства. Зростання грошових коштів свідчить про значне збільшення коефіцієнту мобільності оборотних активів з 0,30% до 4,90% і може позитивно впливати на рівень абсолютної ліквідності.

Аналіз джерел коштів, що вкладені у майно підприємства

Створення та надходження майна підприємства здійснюється за рахунок власних та позичених коштів, співвідношення яких також розкриває його фінансовий стан.

Аналіз джерел майна здійснюється за даними балансу. В аналітичній табл.2.12. наведено дані, що свідчать про величину і структуру цих джерел, їх динаміку.

Таблиця 2.12. — Аналіз джерел формування майна

Показники	Код рядка, алгоритм розрахунку	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду	Відхилення	
				абсолютне (гр3-гр2)	відносне (гр4:гр2) x100
А	1	2	3	4	5
Баланс, тис. грн.	1900	39539,40	39422,90	-116,50	-0,29
1.Власний капітал, тис. грн	1495	16589,50	16874,60	285,10	1,72
в % до всіх джерел	(1495:1900) x100	41,96	42,80	0,85	x
2. Довгострокові зобов'язання і забезпечення, тис.грн.	1595	51,40	42,70	-8,70	-16,93
в % до всіх джерел		0,13	0,11	-0,02	x
2.1Довгострокові зобов'язання тис. грн.	1500÷1515	-	-	-	-
в % до всіх джерел		-	-	-	x
2.2 Довгострокові забезпечення, тис.грн.	1520,1525	-	-	-	-
в % до всіх джерел		-	-	-	x
3.Поточні зобов'язання і забезпечення, тис.грн.	1695	22898,50	22505,60	-392,90	-1,72
в % до всіх джерел	(1695:1900) x100	57,91	57,09	-0,83	x
3.1 Короткострокові зобов'язання, тис.грн	1600+1605	-	-	-	-
в % до всіх джерел		-	-	-	-
3.2 Кредиторська заборгованість, тис.грн	1610÷1650	-	-	-	-
в % до всіх джерел		-	-	-	x
3.3 Поточні забезпечення, тис.грн.	1660	-	-	-	-
в % до всіх джерел		-	-	-	x
3.4.Інші, поточні зобов'язання тис.грн	1665+1690	44,50	1304,00	1259,50	2830,34
в % до всіх джерел		0,11	3,31	3,20	x
4.Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами утримуваними для продажу та групами вибуття	1700	-	-	-	-
в % до всіх джерел	(1700:1900)x 100	-	-	-	-

Аналіз даних табл. 2.12 показує, що з джерел формування майна відбулося за рахунок поточних зобов'язань -392,90 тис.грн. при збільшенні власного капіталу на 285,10 тис.грн. В результаті цих абсолютних відхилень частка власного капіталу зросла з 41,96 % на початок звітної періоду до 42,80 % на кінець звітної

періоду . Абсолютне і відносне зростання власного капіталу зменшило абсолютно і відносно поточні зобов'язання і забезпечення, практично за рахунок збільшення інших поточних зобов'язань. Зменшення поточної заборгованості можна розглядати як позитивний результат, що може сприяти зростанню ліквідності.

Аналіз платоспроможності і ліквідності

Платоспроможність підприємства - це його спроможність своєчасно і повністю розрахуватися за своїми зобов'язаннями. Основною ознакою платоспроможності є наявність в достатньому обсязі коштів на розрахунковому рахунку.

Аналіз ліквідності доповнюється розрахунком і аналізом відносних показників наведений в табл. 2.13.

Таблиця 2.13. — Аналіз ліквідності підприємства

Показники	Методика розрахунку	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	Оптимальний рівень
А	1	2	3	4
1.Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$\frac{1160 + 1165}{1695}$	0,004	0,071	0,20-0,35
2.Коефіцієнт швидкої ліквідності	$\frac{1195 + 1200 - 1100 - 1110}{1695}$	0,724	0,526	1,0
3.Коефіцієнт покриття	$\frac{1195 + 1200}{1695}$	1,411	1,439	1,0 – 2,0

Порівняння розрахованих коефіцієнтів ліквідності з оптимальним рівнем свідчить, що у підприємства є певні проблеми з абсолютною ліквідністю, що пояснюється не недостатком грошових коштів. На кінець звітного періоду коефіцієнт ліквідності не досяг оптимального рівня, на основі цього можна сказати, що підприємство не вчасно проводить розрахунок с дебіторами. А коефіцієнт покриття значно перевищує оптимальний рівень, це сталося за рахунок того, що підприємство несвоєчасно повертає борги. Тому можна зробити висновок, що баланс не ліквідний.

Аналіз фінансової стійкості підприємства

Однією з основних характеристик фінансового стану підприємства є його фінансова стійкість, економічним змістом якої є гарантована платоспроможність, забезпеченість активів стійкими джерелами їх формування, незалежність від випадковостей ринкової кон'юнктури і поведінки партнерів. В табл. 2.14 наведені розрахунки і аналіз показників фінансової стійкості.

Таблиця 2.14. — Оцінка показників фінансової стійкості

Показники	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	Оптимальне значення
А	1	2	3
1. Коефіцієнт автономії	0,420	0,428	>0,5
2. Коефіцієнт фінансової залежності	2,383	2,336	< 2
3. Наявність власних оборотних коштів тис.грн.	9405,60	9887,20	збільшення
4. Коефіцієнт маневреності власних коштів	0,564	0,583	0,4...0,6
5. Коефіцієнт забезпеченості оборотних коштів власними оборотними коштами	0,290	0,304	не менше 0,1
6. Коефіцієнт співвідношення зобов'язань і власного капіталу	1,383	1,336	0,7 – 1,0

Порівняння розрахованих показників фінансової стійкості підприємства з оптимальним рівнем свідчить, що у підприємства є певна проблема, що всі зобов'язання підприємства не можуть бути покриті його власним капіталом. Коефіцієнт фінансової залежності є оберненим коефіцієнта автономії, зростання показника в динаміці свідчить про збільшення частки позикових коштів у фінансуванні підприємства і зростанні його фінансової залежності. Коефіцієнт маневреності власних коштів перебуває на оптимальному значенні, тим саме показуючи яка частка власного капіталу перебуває в обороті. Оптимальне значення коефіцієнту забезпеченості оборотних коштів власними оборотними коштами, характеризує наявність у підприємства власних оборотних коштів, необхідних для забезпечення його фінансової стійкості. Коефіцієнт співвідношення зобов'язань і власного капіталу, його зростання свідчить про посилення залежності підприємства від залученого (позикового) капіталу і зниження його фінансової стійкості.

Аналіз ділової активності

Ділова активність підприємства в широкому розумінні – це господарська діяльність суб'єкта господарювання, що спрямована на забезпечення динамічності свого розвитку, ефективне використання виробничого потенціалу, розширення ринків збуту продукції.

Для підприємств, де в складі активів переважають оборотні активи, аналіз ділової активності передбачає аналіз використання оборотного капіталу (оборотних активів) та його окремих складових. Цей аналіз здійснюється на основі даних форм №1 і форм №2 за допомогою табл. 2.15.

Таблиця 2.15. — Аналіз використання оборотних коштів

Показники	Код рядка, алгоритм розрахунку	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	Відхилення	
				абсолютне (гр3-гр2)	відносне (гр4:гр2) x100
А	1	2	3	4	5
1. Чистий дохід від реалізації продукції, тис.грн.	Ф №2 р 2000	13105,10	29239,00	16133,90	123,11
2. Середньорічні залишки оборотних коштів в тис.грн.	Ф №1 р 1195	32304,60	32392,80	88,20	0,27
В т.ч. 2.1 Запаси	р 1100 1110	15728,40	20546,70	4818,30	30,63
2.2 Кошти в розрахунках	1125÷1155	16444,30	9991,20	-6453,10	-39,24
2.3 Грошові кошти і поточні фінансові інвестиції	р 1160,1165	96,80	1588,60	1491,80	1541,12
2.4 Інші оборотні активи	р 1170,1190	35,20	266,30	231,10	656,53
3. Кількість днів в періоді	х	360,00	360,00	-	-
3. Одноденна виручка, тис.грн. (р 1:р3)		36,40	81,22	44,82	123,11
5. Коефіцієнт оборотності (р1:р2)		0,41	0,90	0,50	122,50
6. Тривалість 1 обороту, днів (р3:р5) або (р 2 :р 4), в т.ч.:		887,41	398,83	-488,58	-55,06
в т.ч.					
6.1 В запасах (2.1:4)		432,06	252,98	-179,09	-41,45
6.2 В коштах, в розрахунках(2.2:4)		451,73	123,01	-328,71	-72,77
6.3 В грошових коштах (2.3:4)		2,66	19,56	16,90	635,56
6.4 В інших оборотних коштах (2.4:4)		0,97	3,28	2,31	239,08
7. Економія (надлишок) оборотних коштів, тис.грн		39682,51			

Дані табл. 2.15 свідчать про покращення показників використання оборотних коштів у звітному періоді в порівнянні з попереднім. Коефіцієнт обороту зріс на 0,5 обороти, а тривалість 1 обороту скоротилась на 488,6 днів. Відносно економія оборотних коштів, як результат покращення їх використання, складає 39682,51 тис.грн. Аналіз показників оборотності, представлено в табл. 2.16.

Таблиця 2.16. — Аналіз ділової активності підприємства

Показники	Попередній період	Звітний період	Абсолютне відхилення (гр2-гр1)
А	1	2	3
1.Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, тис.грн	13105,10	29239,00	16133,90
2.Вартість активів, тис.грн	39539,40	39422,90	-116,50
3.Вартість оборотних активів, тис.грн	32304,60	32392,80	88,20
4.Вартість запасів, тис.грн.	15728,40	20546,70	4818,30
5.Дебіторська заборгованість, тис.грн.	16444,20	9991,20	-6453,00
6.Кредиторська заборгованість, тис.грн.	22854,00	21201,60	-1652,40
7.Власний капітал, тис.грн.	16589,50	16874,60	285,10
<i>Коефіцієнт оборотності</i>			
8.Активів (р.1:p2)	0,33	0,74	0,41
9.Оборотних активів (р.1:p.3)	0,41	0,90	0,50
10.Запасів (р.1:p.4)	0,83	1,42	0,59
11.Дебіторська заборгованість (р.1:p.5)	0,80	2,93	2,13
12.Кредиторської заборгованості (р1 :р6)	0,57	1,38	0,81
13.Власного капіталу (р.1:p.7)	0,79	1,73	0,94
<i>Термін одного обороту, дні</i>			
14.Активів (360:p.8)	1086,16	485,39	-600,77
15.Оборотних активів	887,41	398,83	-488,58
16.Запасів (360:p.10)	432,06	252,98	-179,09
17.Власного капіталу (360:p.13)	455,72	207,77	-247,95
<i>Строк погашення, дні</i>			
18.Дебіторська заборгованість (360:p.11)	451,73	123,01	-328,71
19.Кредиторська заборгованість (360:p.12)	627,80	261,04	-366,76
20.Тривалість операційного циклу (р.16+p.18)	883,79	375,99	-507,80

Розрахунку показників табл. 2.16 показують, що ділової активності (крім вартості активів та дебіторської заборгованості) оцінюється позитивно: коефіцієнти оборотності зросли, термін одного обороту скоротився.

Висновки до другого розділу

У другому розділі був проведений фінансово-економічний аналіз діяльності ТОВ «Елітвинпром» та використання запасів на ньому, а саме:

- техніко-економічна характеристика підприємства;
- економічний аналіз складу, руху та ефективності використання запасів;
- аналіз фінансових результатів діяльності;
- аналіз фінансового стану.

У пункті техніко-економічна характеристика підприємства, розписана основна інформація про підприємство ТОВ «Елітвинпром»:

- повна та скорочена назва підприємства;
- хто є власником, хто займається керуванням даного підприємства, та бухгалтер, який проводить, облік на ТОВ «Елітвинпром»;
- з яким статутним капіталом, було засноване підприємство;
- юридична адреса, та земельні ділянки, які винаймаються;
- з якими ТОВ «Елітвинпром» співпрацює підприємствами;
- які суми становили активи, зобов'язання та дохід у 2020 році, та який був прибуток на кінець року;
- та основний та додаткові види діяльності;
- проведений аналіз основних фінансово-економічних показників.

У пункті економічний аналіз складу, руху та ефективності використання запасів. Проведено порівняльний аналіз запасів та виробництва готової продукції підприємства, аналіз руху запасів на підприємстві, та ефективність їхнього використання у ТОВ «Елітвинпром».

Далі був проведений аналіз фінансового стану головним завданням, якого було: здійснення контролю за формуванням фінансових результатів; досліджено оцінку рівня та динаміки показників прибутку; виявлення резервів зростання прибутку і рентабельності, розроблення заходів щодо їх виконання.

Також ще був проведений аналіз фінансового стану підприємства, який виконувався за встановленими до нього завданнями:

- виявлення забезпеченості підприємства фінансовими ресурсами і перевірка їх цільового використання;
- визначення платоспроможності підприємства і ліквідності його балансу;
- визначення фінансової стійкості;
- оцінка ділової активності підприємства;
- оцінка ефективності використання капіталу;
- оцінка оборотності капіталу;
- діагностика ризику банкрутства підприємства;
- виявлення і усунення недоліків у фінансовій діяльності, пошук резервів ефективного використання фінансових ресурсів, розробка заходів щодо їх впровадження у виробничий процес.

Отже, у другому розділі проводився аналіз основних фінансових показників, фінансових результатів та фінансового стану у ТОВ «Елітвінпром».

3. Організація бухгалтерського обліку запасів у ТОВ «Елітвінпром»

3.1. Організація бухгалтерського обліку на підприємстві

Бухгалтерський облік на підприємстві ведеться безперервно з дня реєстрації підприємства до його ліквідації.

Питання організації бухгалтерського обліку на підприємстві ТОВ «Елітвінпром» належать до компетенції його власниці Конопельської О.Ф., або посадової особи, якої на підприємстві виступає Сердюков С.В. відповідно до законодавства та установчих документів.

Відповідальність за організацію бухгалтерського обліку та забезпечення фіксування фактів здійснення всіх господарських операцій у первинних документах, збереження оброблених документів, реєстрів і звітності протягом встановленого терміну, але не менше трьох років, несе власниця або керівник даного підприємства відповідно до законодавства та установчих документів.

Для забезпечення ведення бухгалтерського обліку підприємство самостійно обирає форми його організації:

- введення до штату підприємства посади бухгалтера або створення бухгалтерської служби на чолі з головним бухгалтером;
- користування послугами спеціаліста з бухгалтерського обліку, зареєстрованого як підприємець, який здійснює підприємницьку діяльність без створення юридичної особи;
- ведення на договірних засадах бухгалтерського обліку централізованою бухгалтерією або аудиторською фірмою;
- самостійне ведення бухгалтерського обліку та складання звітності безпосередньо власником або керівником підприємства. Ця форма організації бухгалтерського обліку не може застосовуватися на підприємствах, звітність яких повинна оприлюднюватися, та в бюджетних установах.

Завдання та функціональні обов'язки бухгалтерських служб, повноваження керівника бухгалтерської служби у бюджетних установах визначаються Кабінетом Міністрів України.

Підприємство ТОВ «Елітвінпром» самостійно:

- визначає за погодженням з власником (власниками) або уповноваженим ним органом (посадовою особою) відповідно до установчих документів облікову політику підприємства;

- обирає форму бухгалтерського обліку як певну систему регістрів обліку, порядку і способу реєстрації та узагальнення інформації в них з дотриманням єдиних засад, встановлених цим Законом, та з урахуванням особливостей своєї діяльності і технології обробки облікових даних;

- розробляє систему і форми внутрішньогосподарського (управлінського) обліку, звітності і контролю господарських операцій, визначає права працівників на підписання бухгалтерських документів;

- затверджує правила документообігу і технологію обробки облікової інформації, додаткову систему рахунків і регістрів аналітичного обліку;

- може виділяти на окремий баланс філії, представництва, відділення та інші відокремлені підрозділи, які зобов'язані вести бухгалтерський облік, з наступним включенням їх показників до фінансової звітності підприємства;

- визначає доцільність застосування міжнародних стандартів (крім випадків, коли обов'язковість застосування міжнародних стандартів визначена законодавством).

Керівник Сердюков С.В. зобов'язаний створити необхідні умови для правильного ведення бухгалтерського обліку, забезпечити неухильне виконання всіма підрозділами, службами та працівниками, та всіма причетними до бухгалтерського обліку, правомірних вимог бухгалтера щодо дотримання порядку оформлення та подання до обліку первинних документів.

Бухгалтер Москалець К.І., на яку покладено ведення бухгалтерського обліку підприємства:

- забезпечує дотримання на підприємстві встановлених методологічних засад бухгалтерського обліку, складання і подання у встановлені строки фінансової звітності;

- організує контроль за відображенням на рахунках бухгалтерського обліку всіх господарських операцій;
- бере участь в оформленні матеріалів, пов'язаних з нестачею та відшкодуванням втрат від нестачі, крадіжки і псування активів підприємства;
- забезпечує перевірку стану бухгалтерського обліку у філіях, представництвах, відділеннях та інших відокремлених підрозділах підприємства;
- подає в установленому порядку та у випадках, інформацію центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення.

Бухгалтер не несе дисциплінарної, адміністративної, цивільно-правової та кримінальної відповідальності за подання центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, інформації про фінансову операцію, навіть якщо такими діями завдано шкоди юридичним або фізичним особам, та за інші дії, якщо він діяв у межах виконання Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення»

Відповідальність за бухгалтерський облік господарських операцій, пов'язаних з ліквідацією підприємства, включаючи оцінку майна і зобов'язань підприємства та складання ліквідаційного балансу і фінансової звітності, покладається на ліквідаційну комісію, яка утворюється відповідно до законодавства. [1].

Підприємство «Елітвинпром» для обліку на своєму підприємстві використовує бухгалтерську програму «1С:Підприємство Україна». Яка дозволяє об'єднувати роботу бухгалтера, та значно прискорює облік на виробництві. Сама програма автоматизована, тому деякі проведення не потребують присутності бухгалтера.

Але все ж таки краще використовувати більш сучасніші програми для проведення обліку на підприємства. Як приклад, почати використовувати програму «BAS Бухгалтерія», яка є аналогом до тої програми, яку вже використовує ТОВ «Елітвинпром».

3.2. Організація на підприємстві обліку операцій з обліку запасів

Управління будь-яким підприємством вимагає систематичної інформації про здійснювані господарські процеси, їх характер і обсяг, про наявність матеріальних, трудових і фінансів ресурсів, їх використання, про фінансові результати діяльності. І підприємство ТОВ «Елітвинпром» не є винятком воно теж вимагає системності. Основним джерелом такої інформації є дані поточного бухгалтерського обліку, які систематизують у звітність. Фінансова звітність має велике значення, оскільки використовується не тільки для економічного аналізу діяльності підприємства з метою одержання інформації, яка необхідна для управління, а й для узагальнення результатів у галузі народного-господарства. Аналіз фінансової звітності для підприємства використовують, щоб дізнатися які проблеми існують на підприємстві, щоб вчасно витравити їх, і не отримувати від цього збитки.

Для правильної організації обліку запасів на підприємстві необхідно використовувати певні передумови:

- раціональну організацію на складах підприємства;
- розробка номенклатури запасів;
- наявність інструкції з обліку запасів підприємства;
- правильне групування запасів;
- розробка норм витрачання запасів.

Основними завданнями в організації на підприємстві обліку запасів:

- 1) Контроль за повним і своєчасним оприбуткування матеріальних цінностей та їх збереженням за місцями зберігання і на всіх стадіях їх обробки;
- 2) відповідність складських запасів нормативам;

- 3) раціональна оцінка виробничих запасів;
- 4) розрахунок фактичної собівартості витрачених матеріалів та їх залишків за місяцями зберігання і статтями балансу;
- 5) виявлення всіх витрат, пов'язаних з придбанням або встановленням запасів та визначення первісної вартості;
- 6) контроль за правильністю використання МШП під час їх експлуатації;
- 7) встановлення методології обліку затрат на виробництво і калькулювання собівартості продукції протягом року;
- 8) регламентування складу собівартості продукції;
- 9) своєчасне оприбуткування і списання готової продукції, а також оформлення документів по її руху;
- 10) забезпечення своєчасного документального оформлення руху продукції - надходження її на склади (випуску з виробництва) і відвантаження покупцям;
- 11) відображення операцій випуску, відвантаження і реалізації продукції в регістрах поточного обліку в системі бухгалтерських рахунків;
- 12) контроль за виконанням плану з обсягу реалізації готової продукції, номенклатури, асортименту і якості, а також визначення результатів від її реалізації;
- 13) визначення стану розрахунків з покупцями за відвантажену продукцію, отримання точних даних про кількість і якість випущеної продукції і даних про кількість і вартість відвантаженої продукції, а також довідок про залишок готової продукції на складах і контроль за відповідністю фактичних залишків обліковим даним.

Таким чином необхідною умовою сталого розвитку підприємства є подальше удосконалення та правильна організація обліку взагалі, та зокрема обліку виробничих запасів. [16,40].

Організацію обліку запасів у ТОВ «Елітвинпром» розглянемо на прикладі господарських операцій надходження, вибуття та надлишку у вересні місяці 2020 року.

Підприємство ТОВ «Елітвінпром» у вересні місяці придбало сировину у постачальника для подальшого виробництва на суму 21205,80 грн., у том числі ПДВ- 4241,16 грн. Транспортні витрати по доставці підприємство взяло на себе, вартість становила 120,00 грн., у тому чисті ПДВ- 20,00 грн. Кошти за сировину підприємство перерахувало з поточного рахунку після отримання сировини.

Облік надходження у вересні 2020 року на ТОВ «Елітвінпром» наведено в табл. 3.1.

Таблиця 3.1. — Облік надходження у вересні

№	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, грн.
1.	Оприбутковано сировину	20	631	16964,64
	Відображено суму податкового кредиту по ПДВ	644	631	4241,16
2.	Відображено право на податковий кредит по ПДВ	644	641	4241,16
3	Відображена сума транспортних витрат	201	685	120,00
4	Відображено податковий кредит	641	685	20,00
3.	Здійснено оплату постачальникові за запаси	631	311	21205,80

Протягом вересня місяця підприємство передало у виробництво сировину на суму 22455,99 грн., та тару та тарні матеріали на суму 5680,68 грн. Затрати на пакування продукції становили 6735,54 грн. Облік вибуття у вересні місяці наведено в табл.3.2.

Табл.3.2. — Облік вибуття у вересні

№	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, грн
1.	Передано у виробництво сировину	23	201	22455,99
2.	Передано до виробничого цеху тарні матеріали	23	204	5680,68
3.	Передано пакування для готової продукції	93	209	6735,54

В кінці вересня місяця, на підприємстві проводилась інвентаризація, в ході якої було виявлено надлишок сировини у розмірі 1250,19 грн., тому було вирішено оприбуткувати надлишок.

Облік надлишку на підприємстві ТОВ «Елітвінпром» в результаті інвентаризації відображено в табл.3.3.

Таблиця 3.3. — Облік надлишку

№	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, грн
1.	Оприбутковано надлишок сировини	201	719	1250,19
2.	Списано дохід на фінансовий результат	719	791	1250,19

3.3. Напрями удосконалення організації бухгалтерського обліку запасів у ТОВ «Елітвинпром»

Для покращення оперативності обліку, поліпшення якості економічної інформації та управління, полегшення аналізу ведення діяльності необхідно автоматизувати ведення обліку, використовуючи програму «1С:Підприємство Україна», яка сьогодні є найпоширенішою серед автоматизованих програм для бухгалтерії підприємств. Але ще декілька нових програм, які теж можна використовувати, наприклад, BAS Бухгалтерія.

Організація автоматизованого складського обліку дозволить розв'язати наступні завдання обліку:

- контроль за виконанням договірних зобов'язань за кожним постачальником;
- відхилення фактичних матеріально- виробничих запасів від нормативних;
- спостереження за рухом матеріально виробничих запасів за місцями зберігання і споживання.

Комп'ютеризація обліку виробничих запасів дозволить вирішити проблему аналітичного обліку. При застосуванні комп'ютерів не копіюється жодна з паперових форм, а ведеться єдиний хронологічний реєстр - Журнал операцій, забезпечується технічний механізм, а при належній організації первинного документування та документообігу - господарський.

Ведення податкового обліку виробничих запасів ускладнюється через те, що Планом рахунків не передбачено окремих синтетичних рахунків для обліку валових витрат і валових доходів. На практиці бухгалтерові у кінці звітного періоду необхідно займатися вибіркою даних, необхідних для складання податкової звітності, з Головної книги.

Для полегшення ведення податкового обліку та складання звітності пропонується на підприємстві впровадити план рахунків для податкового обліку, який би враховував відображення всіх даних для складання податкової звітності. Протягом звітного періоду складати накопичувальні відомості та журнали

безпосередньо з податкових платежів і відрахувань за рахунками податкового обліку.

Все це дозволить зменшити обсяг роботи бухгалтерів підприємств, що в свою чергу дозволить зменшити помилки та розбіжності між фінансовим та податковим обліками, а також зменшити затрати на ведення обліку на підприємствах.

Таким чином можна сказати, що розв'язання задач оперативного економічного аналізу виробничих запасів за допомогою комп'ютерів дасть можливість підвищити якість оперативного управління не лише в процесі їх витрачання, але й на всіх інших етапах – моделювання, нормування, забезпечення.

Основними напрямками для покращення обліку на підприємстві є:

- поліпшення підготовки сировини і матеріалів до виробничого споживання;
- підвищення всій культури виробництва, і зокрема ліквідація браку продукції, забезпечення належного збереження матеріальних ресурсів;
- поліпшення нормування витрат матеріальних ресурсів;
- підвищення відповідальності і посилення матеріальної зацікавленості трудящих в економному використанні сировини, матеріалів, палива, електроенергії, інструменту, тари;
- організація чіткої роботи органів матеріально-технічного постачання в цілях забезпечення своєчасної і комплектної подання матеріалів до робочих місць;
- здійснення систематичного контролю за раціональним використанням матеріальних ресурсів на виробництві.[16].

Для організації бухгалтерського обліку ТОВ «Елітвинпром» використовує бухгалтерську програму «1С:Підприємство Україна», але краще перейти на нову програму «BAS Бухгалтерія», вона є аналогічною до тієї, яка використовується на підприємстві.

Основними можливостями якої є:

- облік декількох організацій з різними системами оподаткування в одній базі
- ведення бухгалтерського і податкового обліку декількох організацій в одній інформаційній базі.

- ведення обліку для організацій використовують різні системи оподаткування (Податок на прибуток і ПДВ, Єдиний податок).

Облік запасів:

- підтримка складського і партійного обліку.

- облік додаткових витрат, що включаються до вартості запасів.

- облік ТЗВ.

- документи по складському обліку, включаючи комплектацію, розукомплектацію.

Закриття періодів, звітність:

- автоматизовані регламентні операції, виконувані по закінченні місяця, в тому числі нарахування амортизації, переоцінка валюти, списання витрат майбутніх періодів, розрахунок собівартості, визначення фінансових результатів і інші.

- повний набір стандартних бухгалтерських звітів (оборотно-сальдові відомості, шахова відомість, головна книга та ін.

- зручні налаштування і збереження варіантів настройки звітів.

- автоматизовані формування і здача регламентованої звітності.

- синхронізація даних з конфігураціями.

Висновки до третього розділу

У третьому розглянуто організацію бухгалтерського обліку запасів у ТОВ «Елітвинпром», більш детальніше:

- організація бухгалтерського обліку на підприємстві;

- організація на підприємстві обліку операцій з обліку запасів;

- напрями удосконалення організації бухгалтерського обліку запасів у ТОВ «Елітвинпром».

В організації бухгалтерського обліку на підприємстві ТОВ «Елітвинпром» розглянута деяка інформація: хто займається основними питаннями на підприємстві, хто несе відповідальність за організацію бухгалтерського обліку та здійснення господарських операцій у первинних документах; яку форму організації для ведення бухгалтерського обліку використовує підприємство; що

підприємство запроваджує для зручної організації обліку; описано основні обов'язки керівника та бухгалтера підприємства; програма, яку використовує для обліку ТОВ «Елітвинпром».

В організації обліку операцій з обліку запасів наведено передумови, які повинно використовувати підприємство для правильної організації обліку, наведено основні завдання, які повинно виконувати підприємство. Наведений приклад господарських операцій за певний період, а саме вересень місяць 2020 року. Відображено облік надходження, вибуття та надлишок на підприємстві запасів.

Для удосконалення організації обліку підприємство використовує програму «1С:Підприємство Україна», але пропонується перейти на користування більш сучаснішої програми «BAS Бухгалтерія», яка охоплює вже більше можливостей. Також наведено, що можна покращити за рахунок використання новітніх цифрових технологій на підприємстві, та більш конкретно для обліку запасів.

Висновки та пропозиції

При виконанні кваліфікаційної роботи, основною метою якої було дослідження обліку та контролю запасів на підприємстві ТОВ «Елітвінпром» та проведення аналізу ефективності їхнього застосування, та надання пропозицій для покращення обліку на підприємстві. Щоб виконати поставлену мету, кваліфікаційну роботу розділено на три розділи:

1. Економічна сутність обліку запасів;
2. Фінансово-економічний аналіз діяльності ТОВ «Елітвінпром» та використання запасів на ньому;
3. Організація бухгалтерського обліку запасів у ТОВ «Елітвінпром».

У першому розділі дослідили поняття запаси, що входить до їх складу, яка одиниця в бухгалтерському обліку, в якому класі знаходяться за Планом рахунків, та більш детально про всі рахунки і субрахунки які входять до цього класу. Ознайомились с класифікацією запасів та їхньою характеристикою. Далі розглянуто оцінку вибуття запасів, та які існують методи для її розрахунку.

Наступним кроком було розглянути методологію бухгалтерського фінансового обліку запасів за національними стандартами. Тут вже ознайомились с основними задачами обліку запасів та якими документами вони регулюються. Що важливим в обліку запасів є їх оцінка, та те що облік запасів перетинається і іншими обліками на підприємстві. В яких документах фіксується надходження та вибуття запасів, та їхню послідовність заповнення на підприємстві. Далі ознайомились, як відбувається облік запасів на складі, які потрібно заповнювати документи, та які методи використовують для сортового обліку матеріалів. Потім було розглянуто методи визначення фактичної собівартості матеріальних цінностей, як розраховуються та для чого вони застосовуються. Далі було розглянуто синтетичний та аналітичний облік надходження та вибуття запасів. Якими документами цей облік регулюється, на якому класі рахунках він здійснюється, та наведені господарські операції надходження, переоцінки, та вибуття запасів. Наступним було ознайомлення с інвентаризацією запасів та обліку її результатів. Яким є порядок проведення інвентаризації, як і коли вона

здійснюється. Та наведено бухгалтерський облік результаті інвентаризації, при виявленні нестачі та надлишку. Ознайомились с внутрішньогосподарським контролем збереження та руху запасів на підприємстві, а саме: яка програма повинна бути розроблена на кожному підприємстві; що потрібно для забезпечення контролю та руху запасів; які повинні бути основні заходи з контролю операцій та хто повинен ним займатись.

У другому розділі розглянуто техніко-економічну характеристику ТОВ «Елітвинпром». Економічний аналіз складу показав, що запаси зросли в порівнянні с попереднім роком на 4818,30 тис. грн., або 30,63%, а виробництво готової продукції навпаки зменшилось на 10803,80 тис.грн., або на 86,25%. Тобто запаси не використали ефективно. Проведений аналіз фінансовий результатів діяльності, цей аналіз залежить від двох показників: прибутку та рентабельності. Прибуток підприємства зріс в порівнянні с попереднім роком. Це відбулось за рахунок зростання чистого доходу та собівартості продукції. Рентабельність реалізованої продукції зменшилась на 18,76% в результаті того, що темп зростання собівартості реалізованої продукції — 181,35% перевищив темп зростання чистого доходу від реалізації — 123,11%.

Аналіз фінансового стану підприємства, основними методами якого є: горизонтальний та вертикальний аналіз, коефіцієнтний та факторний аналіз. Після виконання горизонтального та вертикального аналізу з'ясувалось, що валюта балансу зменшилась на 116,50 тис. грн. або на 0,29%. Це відбулось за зменшення основних засобів та зростання дебіторської заборгованості. Приріст капіталу відбувся за тільки через зростання власного капіталу 285,1 тис.грн. або 1,72%. Вертикальний аналіз: зросла питома вага основних засобів та власного капіталу і зменшилась поточна кредиторська заборгованість. Вертикальний і горизонтальний аналіз свідчить про поліпшення якості балансу. Порівняння розрахованих коефіцієнтів свідчить: у підприємства є певні проблеми з абсолютною ліквідністю, що пояснюється не достатком грошових коштів, ще однією проблемою є те, що всі зобов'язання підприємства не можуть бути покриті

його власним капіталом, і відбулось покращення показників використання оборотних коштів у звітному періоді в порівнянні з попереднім.

У третьому розділі досліджена організація обліку запасів на підприємстві. По дослідженні організації обліку на підприємстві встановлено, що цим питанням на підприємстві займається його засновниця Конопельська О.Ф. та посадова особа, тобто керівник Сердюков С.В. Веденням бухгалтерського обліку на підприємстві займається бухгалтер підприємства - Москалець К.І., забезпечує дотримання на підприємстві встановлених методологічних засад бухгалтерського обліку, складання і подання у встановлені строки фінансової звітності. Для автоматизованого проведення обліку підприємство використовує програму «1С:Підприємство Україна». Для організації обліку запасів, підприємство самостійно встановлює контроль за оприбуткуванням запасів, розраховує фактичну собівартість витрачених запасів.

Для покращення обліку на підприємстві, економічної інформації та управління, для полегшення ведення обліку, пропонується автоматизувати ведення обліку, використовувати більш сучасніші програми, це дозволить підвищити якість оперативного управління та обліку. Пропонується запровадити програму «BAS Бухгалтерія». Основними можливостями якої будуть: облік декількох організацій; ведення бухгалтерського та податкового обліку. В обліку запасів, програма теж має деякі можливості: підтримка складського і партійного обліку; облік витрат, які включається до вартості запасів; облік транспортних витрат; документи складського обліку.

Список використаних джерел

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. №996-XIV. Дата оновлення 10.08.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 30.05.2023)
2. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. №436-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. №18, №19-20, №21-22. Ст.62-66. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 18.04.2023)
3. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 р. №2755-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. №13-14, №15-16, №17. Ст.109. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2755-17> (дата звернення: 26.04.2023)
4. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. №73. Дата оновлення 17.02.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення: 20.04.2023)
5. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 2 «Консолідована фінансова звітність»: наказ Міністерства фінансів України від 27.06.2013 р. №628. Дата оновлення 17.02.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1223-13> (дата звернення: 20.04.2023)
6. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: наказ Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. №246. Дата оновлення 01.01.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99> (дата звернення: 28.02.2023)
7. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: наказ Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. №318. Дата оновлення 03.11.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00> (дата звернення: 24.03.2023)
8. Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку запасів: наказ Міністерства фінансів України від 10.01.2007 р. №2. Дата

оновлення 14.01.2020 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0002201-07> (дата звернення: 03.03.2023)

9. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку та інструкції про його застосування: наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. №291. Дата оновлення 29.07.2022 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0892-99> (дата звернення: 01.03.2023)

10. Про затвердження Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку: наказ Міністерства фінансів України від 24.05.1995 р. №88. Дата оновлення 09.03.2023 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95> (дата звернення: 05.04.2023)

11. Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: наказ Міністерства фінансів України від 02.09.2014 р. №879. Дата оновлення 29.07.2022 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14> (дата звернення: 12.04.2023)

12. Про затвердження типових форм з обліку та списання запасів суб'єктами державного сектору та порядку їх складання: наказ Міністерства фінансів України від 13.12.2022 р. №431. Дата оновлення 04.04.2023 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1692-22> (дата звернення: 03.04.2023)

13. Інструкція щодо застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. №291. Дата оновлення 29.07.2022 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99> (дата звернення: 01.03.2023)

14. Визначення норм запасів товарно-матеріальних цінностей: типовий порядок затв. наказом М-ва економіки та фінансів від 31.05.1993 р. №07-102. Поточна редакція. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0070-93> (дата звернення: 06.04.2023)

15. Антонюк О.П. Аналіз господарської діяльності: конспект лекцій. Одеса: ОНАХТ, 2018. 89 с.

16. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник. Житомир: ЖІТІ, 2000. 608 с.
17. Бутинець Ф.Ф. Організація бухгалтерського обліку: навч. посіб. Житомир: ЖІТІ, 2001. 576 с.
18. Голова С.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: навч. посіб. Дніпропетровськ: ТОВ «Баланс Клуб», 2000. 768 с.
19. Гудзь Н.В., Денчук П.Н., Романів Р.В. Бухгалтерський облік: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2016. 424 с.
20. Гудзь Н.В., Заздоровний З.В., Крупка Я.Д. Фінансовий облік: підручник. 4-те вид., перерод та допов. Тернопіль: ТНЕУ, 2017. 84-88 с.
21. Давидов Г.М. Аудит: підручник. Київ: Знання, 2004. 511 с.
22. Живко З.Б. Словник сучасних економічних термінів: словник. Львів: Край, 2007. 384 с.
23. Зубенко І.І., Терещенко Л.О. Інформаційні системи і технології в обліку: навч. посіб. Київ: КНЕУ, 2004.
24. Кулаковська Л.П. Організація і методика аудиту: навч. посіб. 2-ге вид. Київ: Каравела, 2005. 560 с.
25. Лопатіна В. В. Економічна сутність виробничих запасів: наук. праці. Економіка. Вип. 177. Т. 189. с. 67-71.
26. Максимова В.Ф. Бухгалтерський облік: підручник. Одеса: ОНЕУ, 2012. 670 с.
27. Мельянкова Л.В. Особливості первинного обліку надходження та руху виробничих запасів: стаття. Бухгалтерія в сільському господарстві. Київ: НУБіП, 2016. №14. с.13-18
28. Мельянкова Л.В. Особливості синтетичного та аналітичного обліку виробничих запасів та МШП: стаття. Бухгалтерія в сільському господарстві. Київ: НУБіП, 2013. №15-16. с.2-6
29. Мельянкова Л.В. Порядок проведення інвентаризації виробничих запасів та відображення її результатів обліку: стаття. Бухгалтерія в сільському господарстві. Київ: НУБіП, 2016. №14. с.13-18

30. Михайлова Т.П. Міжнародний облік і аудит: підручник. Донецьк: Дон ДУЕТ, 2006. с.78
31. Наумчук О.А. Фінансовий облік 1: конспект лекцій. Донецьк: Дон ДУЕТ, 2011. с.130-131
32. Огірчук М.Ф. Бухгалтерський облік на сільськогосподарських підприємствах: підручник: 2-ге вид., перероб.та допов. Київ: Алерта, 2006. 878 с.
33. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність: підручник. Київ: Алерта, 2006, 1080 с.
34. Рабоконь Ю.С., Томчук О.Ф. Аналіз ефективності використання запасів на підприємстві: наук. журнал. Фінанси облік банки, випуск 1 (24). Вінниця, 2019. с.76
35. Рагуліна І.І. Необхідність внутрішнього контролю: підручник. Харків: НАУ, 2012. № 5. с. 20–25
36. Янчук В.І. Сучасні проблеми та напрямки вдосконалення ведення обліку виробничих запасів на підприємстві: збірник. наук. праць., випуск 3 (69), том.2. Вінниця: ВНАУ, 2012. с.250-255.
37. Виробничі запаси: особливості визнання та оцінки. Реферат. *Освіта.UA*. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/accountant/16122/> (дата звернення: 01.04.2023).
38. Запаси - найголовніше у процесі виробництва. *Інформаційно-аналітична система по законодавству України*. URL: <http://parusconsultant.com/?doc=055XX7C053%20> (дата звернення: 28.03.2023).
39. Ефективність використання виробничих запасів сільськогосподарських підприємств. *Posibniki*. URL: <https://posibniki.com.ua/post-efektivnist-vikoristannya-virobnichihzapasiv-silskogospodarskih> (дата звернення: 26.04.2023)
40. Організація обліку запасів. *StudFiles*. URL: <https://studfile.net/preview/10062775/page:5/> (дата звернення: 21.05.2023).